

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MESLEKİ RESİM ANABİLİM DALI

GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN MODELAJ- İŞ
ETKİNLİKLERİNİN ESTETİK BEĞENİLERİNİ GÜÇLENDİRME
DÜZEYİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hale YİĞİT

Ankara, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
MESLEKİ RESİM ANABİLİM DALI

GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN MODELAJ- İŞ
ETKİNLİKLERİNİN ESTETİK BEĞENİLERİNİ GÜÇLENDİRME
DÜZEYİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Hale YİĞİT

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gülgün ALPAN (BANGİR)

Ankara

Haziran, 2010

Hale YİĞİT'in "Görme Engelli Öğrencilerin Modelaj- İş Etkinliklerinin Estetik Beğenilerini Güçlendirme Düzeyine Yönelik Öğrenci Görüşleri" başlıklı tezi 13.07.2010 tarihinde, jürimiz tarafından Mesleki Resim Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Prof. AHMET ATAN.....

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. GÜLGÜN BANGİR ALPAN

Üye :Yrd. Doç. AYŞEGÜL ATAMAN.....

ÖNSÖZ

Son yıllarda, nörolog, psikolog ve sanat eğitimcileri görme engellilerin sanat eğitimi üzerine eğilmeye başladılar. Nörolojinin aydınlattığı kapalı alanların açılmasıyla görme engellilerin sanat eğitiminin gerekliliği konusu yoğun bir şekilde gündeme gelmiştir.

Sanat eğitimi estetik öğretilerini ve felsefesini anlamlandırır. Sanat eğitiminin ışığında estetik kavramı benimsenir. Estetik güzelliğin bilimidir. Estetik değerler ölçüsünde yaşam anlam kazanır ve bu yüzden sanat eğitiminin gerekliliği eğitimciler tarafından kabul görmektedir. Estetik sadece göze değil aynı zamanda diğer duylara da seslenir, insanın yaşama alışkanlıklarını değiştirir ve güzelleştirir. ‘Güzel’ Tanrısal bir ideadır. Herkesin kendi içinde güzeli bulması bu yüzden doğaldır. Herkes güzel olanla hayat boyu ilgiliyken görme engellilerin de güzeli bulma çabası normal olmalıdır. Bu yüzden estetik eğitimi ve yüksek estetik beğeniyi bulma körler için de olağandır.

Türkiye’deki örgün sistem içinde yer alan görme engelliler okullarında sanat eğitimi ve iş- teknik eğitiminin bir karması olan Modelaj- İş dersi okutulmaktadır. Modelaj-İş dersinin genel amaçlarından başlıcası estetik algının görme engelli bireylere kazandırılmasıdır.

Modelaj- İş dersinin görme engelli bireylerdeki kazanımlarının araştırılması ve geliştirilmesi, üzerinde az çalışılan yeni bir alandır. Bu çalışmada da Modelaj- İş dersinin görme engelli öğrencilerin estetik gelişimine olan katkısı, öğrencilerin görüşleri ile irdelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın yapılmasında öncelikle büyük yardımlarını gördüğüm danışmanım Yrd. Doç. Dr. Gülgün ALPAN (BANGİR)’a, istatistiksel analizlerin yapılmasında yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Gürcü KOÇ ERDAMAR’a, anketin uygulanmasında yardımcı olan okul yöneticilerine ve bilgilerini paylaşan saygı değer öğretmenlerine teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Hale YİĞİT

10.06.2010

ÖZET

GÖRME ENGELLİ ÖĞRENCİLERİN MODELAJ- İŞ ETKİNLİKLERİNİN ESTETİK BEĞENİLERİNİ GÜÇLENDİRME DÜZEYİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

YİĞİT, Hale

Yüksek Lisans Programı, Mesleki Resim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gülgün ALPAN (BANGİR)
Haziran, 2010

Görme engelliler okullarında sanat eğitiminin yerini tutan Modelaj- İş dersi öğrencilerin sanatsal ve estetiksel beğenilere sahip olmasını amaçlamaktadır. Bu çalışma görme engelliler okuluna giden öğrencilerin Modelaj- İş derslerinin estetik beğenilerine katkısını saptamak amacıyla yapılmıştır. Betimsel yöntemlerle gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde MEB'e bağlı görme engelli ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında eğitim gören 74 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen üçlü dereceleme ölçekli bilgi toplama formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, görüşlerin dağılımını yansıtmak için f, % ve aritmetik ortalamaya bakılmıştır. İki başlık altındaki görüşler arasındaki ilişkiyi betimlemek için korelasyon katsayısı; görüşlerin cinsiyet, görme derecesi, sınıf gibi bazı değişkenlerle arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının saptanması için de f testinden yararlanılmıştır.

Bulgulara göre, Modelaj- İş dersinde kullanılan öğretim yöntemlerine bağlı olarak öğrenciler dersin hedeflerine kısmen ulaşmakta ve öğrencilerin estetik beğenileri yeterince gelişmemektedir. Öğrencilerin Modelaj- İş dersi ve estetik beğenilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin Modelaj- İş dersi ve estetik beğenilerine yönelik görüşlerinde sınıf, cinsiyet, okul gibi faktörler arasında farklılıklar görülmüş; görme dereceleri arasında bir farka rastlanmamıştır.

Araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak; ders içeriği hedeflere uygun şekilde yeniden düzenlenmesi, öğretmenlere Modelaj- İş dersi ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi yönünde öneriler geliştirilmiştir.

ABSTRACT

VIEWS ON THE BLIND STUDENTS ON HOW MODELLING – ACTIVITIES IMPROVED THEIR APPRECIATION OF AESTHETICS

YİĞİT, Hale

Master's Degree Program, Department of Vocational Drawing/Art

Thesis Advisor: Assistant Professor Dr. Gülgün BANGİR ALPAN

June, 2010

Modeling – activity lessons, which function as Art Education in the School for the Blind, aim at enabling the students to develop appreciation for art and aesthetics. This study has been conducted in order to determine the contribution of Modeling – activity lessons to the aesthetic appreciation enjoyed by the students attending School for the Blind. The study group of this research consists of 74 students attending 6th, 7th and 8th grades of the Primary School for the Blind of the Ministry of Education, located in Ankara. In order to collect data in this research, a triple grading scale Data Collection Form was prepared by investigator. In order to conduct Data analysis, *f* values, percentage figures and arithmetical means were used. In order to conduct Data analysis, *f* values, percentage figures and arithmetical means were used. While correlation test was applied in order to look into the difference between the views; *t test* and *variance analysis* was used to determine whether or not there existed a meaningful difference in terms of gender, grade, degree of sight ability, and the school.

The students' views regarding between Modeling-Activity Lessons and their aesthetical appreciation finding an meningful relationship. The students' views regarding Modeling-Activity Lessons and their aesthetical appreciation revealed some differences among the factors such as gender, grade, and the school however degree of sight ability did not present any difference.

Depending on this study developed that content of this lesson re-drafted in a fashion as to serve the pre-determined goals and the teachers of this lesson provided some internal-training in way to proposals.

İÇİNDEKİLER	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Problem.....	1
1.2 Amaç.....	7
1.3 Önem.....	8
1.4 Sayıtlar.....	9
1.5 Sınırlılıklar.....	9
1.6 Tanımlar.....	10
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1 Sanat ve Estetik Eğitimi	11
2.2 Görme Engellilerin Sanat Eğitimi.....	13
2.3 Modelaj- İş Dersi.....	16
2.3.1 Modelaj- İş Dersi Programı.....	17
2.3.2 Modelaj- İş Dersi Programının Genel ve Özel Amaçları.....	19
2.4 İlgili Araştırmalar.....	20
2.4.1 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	20
2.4.2 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	22
3. YÖNTEM.....	26
3.1 Araştırma Modeli.....	26
3.2 Çalışma Grubu.....	26
3.3 Verilerin Toplanması.....	27
3.4 Anketin Geliştirilmesi.....	28
3.5 Verilerin Analizi.....	28
4. BULGULAR ve YORUM.....	31
4.1 Modelaj-İş Dersine Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	31
4.2 Öğrencilerin Estetik Beğenilerine Yönelik Görüşleri.....	37
4.3 Öğrencilerin Modelaj-İş Dersine Yönelik Görüşleri . İle Estetik Beğenilerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Korelasyon.....	42

4. 4 Öğrencilerin Görme Derecesi İle Modelaj-İş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik <i>t testi</i> Sonuçları.....	43
4.5 Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Modelaj- İş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik <i>t testi</i> Sonuçları.....	44
4.6 Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İle Modelaj-İş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik Varyans Analizi Sonuçları.....	45
4.7 Öğrencilerin Okulları İle Modelaj-iş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik <i>t testi</i> Sonuçları.....	47
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	48
5.1 Sonuç.....	48
5.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	49
5.3 Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	50
KAYNAKÇA.....	52
EKLER.....	58
EK.1 Bilgi Toplama Formu.....	59
EK.2 Bilgi Toplama Formu’nun Uygulanması İçin Alınan Valilik Onay Belgesi.....	62

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO	Sayfa
1. Okullardaki Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf ve Görme Derecelerine Göre Dağılımı.....	27
2. Ölçek Seçenekleri İle İlgili Puan Aralıkları.....	29
3. Modelaj-İş dersine yönelik öğrenci görüşleri.....	32
4. Öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri.....	38
5. Öğrencilerin Modelaj-İş dersine yönelik görüşleri ile estetik beğenilerine ilişkin görüşleri arasındaki korelasyon.....	42
6. Öğrencilerin görme derecesi ile Modelaj-İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik <i>t testi</i> sonuçları	43
7. Öğrencilerin cinsiyetleri ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik <i>t testi</i> sonuçları.....	44
8. Öğrencilerin Sınıf düzeyleri ile Modelaj-İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik varyans analizi sonuçları.....	46
9. Öğrencilerin okulları ile Modelaj-iş dersine ve estetik beğenilerine yönelik <i>t testi</i> sonuçları.....	47

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem, amaç, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1 Problem

Sanat eğitimi, bireylerin yaratıcılığını ve kişiliği geliştiren bir süreçtir. Bireylerin genel anlamdaki eğitiminin belirgin bir tamamlayıcısıdır. Nasıl ki, eğitimin bir yönünü zihnin ve objektif düşüncenin gelişimi oluşturuyorsa, diğer yönünü de hayal gücünün gelişimi oluşturmaktadır. Duygusal eğitimin, çocuğun psikolojik yapısını ortaya çıkarmada ve kendi gelişim çizgisi içinde dengeli kişilik oluşturmadaki gücü göz önüne alınırsa, eğitimin bu ikinci yönünü ihmal etmek yarınki insanı yarım bir varlık yapmak olur (Yetkin, 1968, 125).

Lange'ye (1966, 24) göre sanat derslerinin amacı çocuğu doğanın ve yaşamın içine sokmak ve çocuğun bilincini doğa biçimlerine ve doğadaki renklere, seslere ve canlıların devinimlerine ilişkin anı imgeleriyle doldurmaktır. Sanat eğitimi sanat duygusunu geliştirmek, elleri, gözlerin ve düşlemlenin hizmetine vermektir (Aktaran: San, 2003, 66). Bunların yanında Lange'a (1901, 29) göre sanat eğitiminin özü “çocuğun estetik haz alma yetisinin eğitilmesidir” (Aktaran: San, 2003, 66).

“Sanat eğitimcilerinin birleştikleri düşünce; resim eğitimi yoluyla çocukta yaratıcı, yapıcı ve estetik kişiliğin geliştirilmesidir” (Etike, 2001, 34).

Buyurgan'a (2001, 12) göre çağdaş sanat eğitimi, sanatsal etkinlikleri yoluyla bireylerin toplumsal hayata katılmalarını, toplum ve çevreye karşı duyarlı olmalarını, çevresiyle sağlıklı etkileşime geçmelerini, estetik duyarlılığa sahip bir birey olarak ürün

ortaya koyma ve yorumlama güdülerini doyurmalarını sağlayarak, yaşantılarını anlamlı hale getirebilmelerine imkan vermeye yönelik düşüncelerdir.

Gökaydın (1996, 27), Boydaş ve Balcı'ya (1997, 168) göre görsel sanatlar eğitimi olarak sanat eğitimi, bireylerin yaratıcılığını ve düşünce gücünü (estetik) sezgisini geliştirmek, duygu ve düşüncelerini biçimlendirerek, estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim sürecidir.

Birçok filozof, düşünür ve sanatçı estetik ölçütlerin sanata yön verdiğini savunmaktadır. Bu bağlamda sanat ve sanat eğitimi hakkında yapılan tanımların çoğunda sanatın kişiye estetik bilinç kazandırdığı görüşü yaygındır ve sanat eğitiminin görevlerinden birinin de estetik eğitimi gerçekleştirmek olduğu aktarılmaktadır.

Estetik eğitim ile sanatsal eğitim kavramları genellikle birbiriyle özdeşleştirilerek ele alınmaktadır. Aslında birbirinden ayrıldığı kadar, birbirine sınıksız bağımlı iki süreç karşımıza çıkmaktadır (Kagan, 1993, 203).

Sanatın amacı, insanlığın estetik deneyimlerini ilerletmek, derinleştirmek, düzene koymak, gerçekliğin estetik niteliklerini ideal ya da tipik, fantastik ya da yaşama bağlı biçim ve imgeler halinde yoğun olarak algılatmaktır (Kagan, 1993, 208)

Sanat eğitimi 'Estetik Eğitim' olarak alınacak olursa ilk akla gelen estetik bilinç oluşturulmasıdır. Ancak sanatın eğitsel etkinliği, hiç kuşkusuz, estetik bilincin biçimlendirilmesiyle de sınırlandırılmaz. Ama estetik eğitimde, sanatın özel bir rolü vardır. Gerçekte, birçok düşünür de, insanın estetik eğitiminde, sanatın ek olmasa bile, başlıca bir araç olduğunu kabul etmektedir (Kagan, 1993, 209).

Genel eğitim sistemi içinde yer alması gereken estetiğin dolayısıyla estetik eğitimin alanına girmek sanatın alanına girmekse, sanatın alanına girmek de güzelin alanına girmektir. Çağdaş estetik sanattaki güzelle ilgilenir ya da ilgilidir (Timuçin, 2000, 5). Estetik, güzeli sorgulayan bir bilim olarak güzelin niçin güzel olduğunu irdeler (Erinç, 2005a, 81).

Bir değer olarak ortaya çıkan güzel, insanı dünyaya bağlar, dünyayla bütünleştirir. Güzel değerlidir çünkü insan olmakla ilgilidir, insani tutarlılıklarla belirlenir. (Timuçin, 2000, 57).

Güzel ve Güzellik anlayışının getirdiği yargılar, algılama gücünün irkine tümüyle karşıt, soyut ancak yerine göre somut da olabilen (yani sübjektif = öznel, ya da objektif = nesnel de olabilen) bir “beğeni” gücüyle etkilenişin ürünleridir (Altar, 1996, 13).

Beğeni, bir nesneyi kendi sınıfı arasındaki nesnelerden seçip çıkararak o nesneye karşı iyi, güzel; çirkin, kötü gibi yargılarda bulunmaktır. Başka bir ifadeyle beğeni, olumluyu olumsuzdan ayırma becerisidir. Bir şeyin beğenilmesi için, beğenilen şeyin kişide duygusal doyum yaratması gerekir. Kişiler beğenilen şeye karşı oluşan doyumunu *zevk alma*, *haz alma* veya *hoşlanma* olarak ifade ederler. Duygusal doyum yaratan şey eğer bir sanat eseri ise ‘estetik beğeni’ ya da ‘artistik beğeni’ denir (Erinç, 2005a, 79).

Estetik beğeni, kişinin bilgisi ve grgsnn hem derinlemesine hem de genişlemesine artması ve sonunda da kişinin beğeni konusunda seçici davranmasıyla oluşur ki bu davranış sanatçı olan veya olmayan ama sanatla ilgilenen herkesten beklenir. Estetik beğeni gücünün gelişmesi ancak görgü ve bilgiyle sağlanabilir, eğitilmeyle elde edilebilir. Estetik beğeni gücü ne denli gelişirse sanatla ilişki de o denli yoğun ve etkin olur (Erinç, 2005a, 82).

Estetik, kişinin iyiye ve güzele ulaşmak çabasının olduğu her yerde vardır. Bu çaba sanatçının ya da sanatı izleyen kişinin güzeli arayışında devamlı suretle vardır. Estetiği ve estetik olanı bulma yolunda kişide kaygı oluşur.

Kişinin sanat yetisinin gelişmesinde ve içinde var olan potansiyel gücünün bütününün kullanılmasında estetik kaygı önemli yer tutar. Bu nedenle kişinin sanatsal yeteneğini geliştirmede estetik beğeni ve estetik kaygı itici güç olurlar (Erinç, 2005a, 85).

Estetik kaygı, güzeli bulma yolunda yaşanılan tedirginlik halidir. Estetik kaygı, beğenilerimiz üzerinde duyduğumuz tedirginlik hali iken sanat bilim terimi olarak güzele ulaşmada bir pekiştirici ve itici kuvvettir (Erinç, 2005a, 84). Estetik beğeni ve estetik kaygı bir güdü gibi değerlendirilirken, sadece sanatçıların değil herkesin sorunudur (Erinç, 2005a, 84).

Güzeli bulma çabası herkesin bir sorunu ise güzelin ve iyinin bulunmasında kişiye yol gösteren estetik eğitimi okullarda sadece sanatçı adaylarına değil herkese verilmelidir.

‘Estetik kaygı’ okul öncesi dönemden başlayarak tüm eğitim hayatı içerisinde oluşturulur ve gence bir kişilik özelliği olarak özümsetilir. Sanat eğitimiyle kişiye aşılacak olan estetik kaygı, onun günlük yaşamının bir ögesi ve yaşam biçimi olarak benimsetilmesini sağlayabilir (Erinç, 2005b, 94). Estetik kaygının bir yaşam biçimi olarak ortaya çıkarılması ve yönlendirilmesi ise ancak sanat eğitimiyle olanaklıdır (Erinç, 2005b, 101).

Schiller mektuplarında; bireyin estetik eğitiminin onun uyum içinde yetişmesindeki önemini belirtir (San, 2003, 56). Federal Almanya’da estetik eğitimin hedefi “Öğrenciye çevresine nesnel ve eleştirel bir davranış ile yaklaşma, tarihsel ilişkileri tanım, kendi görüşlerini geliştirme ve diğer görüşlere hoşgörü yeteneğini kazandırmaktır. Böylece öğrenci, okul sonrası yaşamındaki çevreyi bilinçli bir şekilde algılayabilecek; kişisel çevresini düzenleyebilecek ve görsel olguları nesnel ve eleştirel olarak değerlendirebilecek duruma gelecektir” (Scholz, 1995).

Kişinin yaşamını sürdürdüğü çevreyi bir bütün olarak algılayıp açık ve kapalı mekanların güzellik endişesini gözeterek kişi hangi yaşta olursa olsun bulunduğu ortamı göze hoş gelecek şekilde düzenlemek ister. Kişiye bu estetik duyarlılığı sanat eğitimi vermektedir (Özsoy, 1996, 39).

Sanat eğitimi yoluyla birey çarpıklıklardan, düzensizlikten rahatsız olacak ve yaşamı içinde bunları düzeltmeye çalışacaktır (Telli, 1996, 41). Günümüzde insanı yapılanın üzerinde düşündüren, çevreyle ilişki kuran, çevredeki çarpıklıkları algılayıp var olanı iyiye doğru değiştirmek için hesaplar yapan ve bütün bunları dış dünyadan koparak değil, tersine onunla bağdaşarak ve bilim ve teknolojiyi de işin içine katarak insanın her alanda yaratıcı, tasarlayıcı, düşünce üretebilen yanını pekiştiren bir sanat eğitimi anlayışı giderek egemen olmaktadır (San, 2003, 29).

Yenilenen sanat eğitimi anlayışına göre Milli Eğitim Bakanlığı da Resim-İş Dersi Öğretim Programı'nda sanat eğitimi ve estetik eğitimin önemi vurgulanmış “Kişinin estetik eğitim alması, onun doğadan sanat eserlerinden haz duymasını, yaşadığı çevreyi güzelleştirmesini sağlar (MEB2, 1998, 19). Çocukların yaratıcılık ve estetik yönden gelişimini sağlamak için çevresini düzene sokmak gerekir (MEB1, 1992, 14).” Bireyin okuldan başlayarak toplumsal çevresini estetik kaygı gözeterek düzenlemek ve bireye çevresindeki çarpıklıkları düzenlemesine yardımcı olmak bireyin sanatsal gelişimine katkı sağlayabilir.

Genel eğitimde olduğu gibi özel eğitimin her alanında da, eğitimin önemli amaçlarından birisi, bireye eğitim düzeni içinde yetenek, ilgi ve toplum gereksinmelerine en uygun düşen eğitim olanaklarını seçebilmesinde yardımcı olmaktır (Enç, 2005, 126). Özel eğitimin alanına giren görme engelli bireylerin eğitiminde de yetenek, ilgi ve toplum gereksinmelerini karşılamada sanat eğitimi önemli bir yere sahiptir.

Görme duyusundan yoksun bireylerin, diğer çocuklar gibi kendilerini yeterli ve verimli olarak yetiştirebilmeleri için, eğitim olanaklarının özürlerinin özelliklerine ve derecesine göre düzenlenip hizmetlerine sunulması gereklidir. Özürleri gelişimlerine tehdit olarak yansıyabilen görme engelli çocukların duygusal, zihinsel ve toplumsal yönlerini düzeltici ve geliştirici nitelik taşıyan sanat eğitimi genel eğitimin tamamlayıcısı niteliğindedir (Karadayı, 1985, 5).

Eğitim- öğretim programlarında, özellikle plastik sanatlar alanındaki yaratıcı sanat etkinliklerinin yer aldığı resim- iş ya da görsel sanatlar dersinin görevi, körler okullarında Modelaj-İş Dersine verilmiştir.

Modelaj- İş dersi görme engelli bireyin nesnel dünyadaki varlıkların biçimlerini, ilişkilerini ve hareketlerini inceleme ve zihninde varlık ve biçimlerine ilişkin bir tasarım oluşturmalarını sağlar. Bu ders dokunma duyusunu esas alarak bireyin zihninde kavramlara ilişkin şemaların gelişmesinde ve genişlemesinde etkilidir. Birey dokunarak incelediği dış dünya hakkındaki gözlemlerini, izlenimlerini, duygu ve düşüncelerini (tasarım ve imgelerini) iki ve üç boyutlu resim ve model uygulamalarıyla geliştirir

zenginleştirir. Dış dünyayı keşfeden birey yaşamı sever, iç dünyasındaki gizli yeteneklerini de keşfedip üretken hale gelir (MEB3, 1998).

Modelaj- İş dersinin genel amaçları arasında, görme engelli öğrencinin dokunma duyusunu geliştirmek ilk amaç kabul edilmiştir. Görme engelli öğrencinin dış dünyayı tanıyıp hayatını kolaylaştırmak amacıyla varlıkların, biçim, oran, boyut, denge, hareket ve işlevsel özelliklerini tanımaları sağlanır. Modelaj- İş dersi aynı zamanda öğrencinin tasarım ve imgelerini zenginleştirerek yaratıcı gücünü kullanma, estetiksel ölçü anlayışını geliştirme ve en üst aşamada sanatı ve sanat eserlerini inceleme ve önemini takdir etme hedeflerini kapsamaktadır (MEB3, 1998).

Görme duyusunu kaybeden bireylerin çevrelerindeki olay, olgu ve kişileri anlamada en çok kullandıkları duyular doğal olarak işitme ve dokunma duyularıdır. Görme engellilerin sanat ve estetik eğitim yoluyla dokunma duyularını ve dolaylı olarak zihinsel algılarını geliştirmek birçok eğitimci ve araştırmacı tarafından temel ilke olarak kabul edilmiştir.

Rowland (1976), dokunma duyusu ve onun kazandırdıkları ile ilgili tartışmaların ışığında, dokunma duyusunun estetik içeriğe sahip olduğunu temel bir varsayım olarak nitelendirmektedir (Aktaran: Karadayı, 1985, 13). Görmeye dayalı sanat etkinliğinin sınırlı olduğu durumlarda, dokunsal değerlerle de geniş ve zengin bir beğeni gücüne sahip olunması sağlanabilir (Karadayı, 1985).

Körlerin estetik eğitimleri, duygularını besleyici ve bunları belirtme aracı olarak henüz gereği gibi çözülemeyen bir sorundur (Enç, 2005, 123). Bununla birlikte dünyada kabul gören eğitim anlayışına göre görme engellilerin sanat ve estetik eğitimi alması insan olmanın getirdiği kaçınılmaz bir olgudur. Çünkü “Sanat eğitimi engelli çocukların duygusal, zihinsel ve toplumsal yönlerini düzeltici ve geliştirici nitelik taşıdığı bir gerçektir” (Karadayı, 1985, 6).

Görme engelliler okullarında öğrencilerin özürlerini üç başlıkta toplamak mümkündür; kör, az gören ve hem görme engelli hem başka özrü bulunanlar. Modelaj- İş Dersi Öğretim Programında görme engelliler okullarındaki öğrencilerin engel çeşitleri tanımlanmadan genel bir öğretim programı hazırlanmıştır. Programda

öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat edilmesi *Uygulama İle İlgili Açıklamalar* bölümünde ilgili bir maddede değinilmiştir. Söz konusu öğretim programında kör, az gören ve görme engelinden başka bir özrü daha olan öğrencilerin Modelaj-İş Dersi genel amaçlarında belirtilen estetik beğenilerine katkısına ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türkiye’de körlerin sanat eğitimi üzerine yapılan yakın tarihli araştırmalarda Karadayı (1985), körlerin örgün eğitimindeki sanat eğitimi dersi için yeni bir sanat dersi programı önerisinde bulunmuştur. Arslan (2002), az gören öğrencilerin sanat eğitiminde çizgisel gelişimlerinin önemine vurgu yaparak, var olan sanat eğitimi programında farklı öğretim yöntem ve tekniklerine yer verildiği takdirde az gören öğrencilerin çizgisel gelişiminde ilerleme kaydedildiğini saptamıştır. Altay (2009), körlerle dört disipline dayalı sanat eğitimi (ÇAGSEY) yöntemine bağlı kalarak yaptığı deneysel çalışmada, körlerin sanat eğitiminin hedeflerine ulaştığını saptamıştır. Körlerin sanat eğitiminde yeni yöntemlerle uygulanan yakın tarihli deneysel araştırmaların sonuçlarına göre körlerin görsel sanatlar eğitiminde başarılı olduğu görülmüştür. Görme engelliler okullarında var olan Modelaj-İş dersinin öğrenciler üzerindeki etkisine ilişkin yakın tarihli bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle bu konuda araştırma yapılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Bu araştırma önerisinin problem cümlesini “Görme Engelli Öğrencilerin Modelaj-İş Etkinliklerinin Estetik Beğenilerini Güçlendirme Düzeyine Yönelik Görüşleri” oluşturmaktadır.

1.2 Amaç

Araştırmanın genel amacı görme engelli öğrencilerin Modelaj- İş etkinliklerinin estetik beğenilerini güçlendirme düzeyine yönelik görüşleridir. Bu genel amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır.

1. Modelaj- İş dersine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

- a) İçerik- hedef
- b) Yöntem
- c) Araç- Gereç, Ortam- Donanım
- d) Derse Yönelik İlgi

2. Öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri nelerdir?
 - a) Öğrencilerin dış dünyayı algılamalarına yönelik görüşleri nelerdir?
 - b) Öğrencilerin estetik farkındalık ve haz alma duyusuna yönelik görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik görüşleri ile estetik beğenilerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Öğrencilerin görme derecesi ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Öğrencilerin cinsiyetleri ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Öğrencilerin okulları ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3 Önem

Araştırma ile toplanacak verilerin özellikler;

1. Modelaj- İş dersi etkinliklerinin total ve az gören öğrencilerin estetik beğenilerini güçlendirmeye yönelik yeterliliğini belirleyeceği ve bu yöndeki olası sorunlarına ışık tutacağı,
2. Modelaj- İş dersi etkinliklerini yöneten öğretmenlere, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun etkinlik planı yapmalarına ve yapılan etkinliklerin yeterlilikleri üzerinde düşünme, tartışma, yeni araştırma olanakları yaratacağı,

3. Farklı özür grubundaki öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik araştırma yapılması yönünde rehber olacağı,

4. Modelaj- İş dersinin programlarının geliştirilmesi ve ilgili kaynak kitapların hazırlanmasına ışık tutacağı,

5. Araştırma sonucunda elde edilecek bulguların bu konuda yapılacak diğer araştırmalara da yardımcı olacağı umulmaktadır.

1.4 Sayıtlar

Araştırma önerisindeki temel sayıtlar şunlardır:

1. Araştırmada görüşlerine başvurulmuş öğrencilerin bilgi toplama formunu içtenlikle yanıtlayarak gerçeği yansıttıkları düşünülmüştür.

2. Bilgi toplama formunun kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulması yeterli sayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırma Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu ve Mitat Enç İlköğretim Okulu ikinci kademe 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri (74) ile sınırlıdır.

2. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formundan elde edilecek bilgiler ile sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Estetik: Estetik, insanın çevresinde yatan, insanın pratik faaliyetlerinde yarattığı ve gerçekliği yansıtan sanatla saptanabilen tüm estetik değerlerin zenginliğini araştıran bilimdir (Kagan, 1982, 5).

Estetik Beğeni: Kişinin nesneye karşı duyduğu artistik tavidir. Bu tavır hem sanatçı hem de sanat izleyicisinin ortak tavidir (Erinç, 2005a, 80).

Modelaj: Modle sözcüğünden türemiştir. Modle: Üç boyutlu nesneleri iki boyutta betimleme amacıyla, nesnelerin üzerindeki kabarıklık ve girintileri veya içbükey, dışbükey yüzeyleri resmetme tekniği ve bu teknik kullanılarak oluşturulmuş resimsel yüzey (Sözen ve Tanyeli, 2001, 164).

Modelaj- İş Dersi: Modelaj-İş dersi, özel eğitim okullarında, ilköğretim programları esas alınarak, görme engelli öğrencilerin engel özelliklerine göre geliştirilmiş bir derstir. Resim- İş dersi konularını da kapsamına alan bu ders, görme engelli öğrencilerin dokunma duyusunu esas alarak kavram geliştirmelerini sağlar (MEB3, 1998).

Engel (Özür): Bedensel, anlıksal ya da davranıştaki bir bozukluk ve başarıyı güçlendiren her türlü yetersizlik (Öncül, 1989, 15).

Görme Engeli: Gözün görme algısından yoksun ya da ileri derecede yetersiz olma durumudur (İleri, 1997).

Kör: Bütün düzeltmelerden sonra iki gözle görmesi 1/10'dan aşağı olan, eğitim ve öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanamayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Özgür, 2004, 37).

Az Gören: Gerekli tüm düzeltmelerden sonra iki gözün görme oranı 3/10'dan aşağı olan (1/10- 3/10), özel birtakım araç ve yöntemler kullanmadan eğitim öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanamayan kişiler olarak adlandırılmaktadır. Büyütücü araçlar yardımıyla bazı materyalleri okuyabilirler (Özgür, 2004, 37).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Sanat ve Estetik Eğitimi

Sanat eğitimi bireylerin yaratıcılığını, kişiliğini ve estetik kimliğini geliştiren bir süreçtir (Etike, 2001; Yetkin, 2001). Bireylerin genel anlamdaki eğitiminin belirgin bir tamamlayıcısıdır (Yetkin, 1968, 125).

Aral (1999) sanat eğitiminin bireylerin kişilik gelişimlerinde olumlu yönde katkısı olduğunu ve dikkatlerini bir konu üstüne yoğunlaştırmalarını ve gözlem yapma yeteneklerini geliştirdiğini belirtmektedir. Ayrıca yaşamı algılama, yorumlama, yaratma ve düşünme sistemlerini geliştirme ve iletişim becerilerini geliştirme gibi duyuşsal ve bilişsel davranışların kazandırılmasında etkili olduğunu belirtmektedir.

Güzel sanatlara ilişkin etkinlikler bütünü olan sanat eğitimi, duygu ve zevk eğitime, güzel biçimlere duyarlık kazanmaya ve her türlü anlatım biçiminde estetik yaşantılar yaratmaya yöneliktir. Yeni, özgün ve çağdaş düşünceler üretmeyi öngören sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birisi bireylerin yaratıcılık yeteneklerini geliştirmektir (İlhan, 1997; Üstündağ, 1996).

Görsel Sanatlar Eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme tat alma olarak gelişir (Kırıçoğlu, 1991).

Sanatın amacı, insanlığın estetik deneyimlerini iletirmek, derinleştirmek, düzene koymak, gerçekliğin estetik niteliklerini ideal ya da tipik, fantastik ya da yaşama bağlı biçim ve imgeler halinde yoğun olarak algılatmaktır (Kagan, 1993, 208).

Sanat eğitiminin düşünsel temellerinde “estetik değer” kavramı vardır.

Estetik, çocuklarda ki beğeni duygusu hakkında düşünmeyi geliştirir. Dünyaya ve olaylara bakışları üzerinde yeni değerler kazanmalarına ön ayak olacak faaliyetlere yönlendirilebilir. Sanat kuramlarını öğrenirlerken doğayı fark edebilirler bu da çocukları meraka ve yaratıcılığa doğru götürür (Özsoy, 2003).

Estetik eğitim, bireye yaşamdan keyif alma, “güzel” olanı düşünme ve çevresini bu anlayışla biçimlendirmeye çalışmasını amaçlar. Estetik nesnelerle örülmüş bir çevre, estetik davranışlarla şekillendirilmiş bir birey yaratma çabası sanat eğitiminin temellerini oluşturur.

Estetik eğitim, bedene zarafet, zihne soyluluk getiren tek eğitim alanıdır. Sanatı, eğitimin temeli yapmadaki amaç, çocuklukta mantığın uykuda olduğu zaman işlev görerek zihinsel gelişmeye yardımcı olmasıdır (Kırıçoğlu, 1991, 29- 30). Ayrıca insanın kendisi haricinde çevresinde de bazı estetik değerlerin oluşmasına gayret göstermesini amaçlayan bir süreçtir.

Estetik eğitimin, temel eğitim sisteminin içinde yer almasının zorunluluğu bireylere estetik çevre bilincinin kazandırılması, sanat ve sanatçıya duyarlı bir toplum oluşturulmasından ileri gelmektedir. Bireyin kendisini ve çevresini estetik değerlerle örülü hale getirmesi ve buna bağlı olarak çevresinde gördüğü amaçsız çirkinlikten ve insanların birbirine karşı olan nezaketsiz tutumlarından rahatsız olması ancak estetik eğitimle mümkündür (Etike, 1996; Özsoy, 1996).

Sanat eğitiminin genel eğitim sistemi içine alınmasında bireyin her yönüyle gelişiminde katkısının olmasıdır. Kişinin kendisindeki yetenekleri keşfedip toplumdaki rolünü belirlemesinde sanat eğitiminin büyük rolü vardır. Bu bilinçle sanat ve estetik eğitimi okullarda sadece sanatçı adaylarına değil herkese verilmelidir.

Genel eğitimde olduğu gibi özel eğitimin her alanında da, eğitimin önemli amaçlarından birisi, bireye eğitim düzeni içinde yetenek, ilgi ve toplum gereksinmelerine en uygun düşen eğitim olanaklarını seçebilmesinde yardımcı olmaktır (Enç, 2005, 126). Özel eğitimin alanına giren görme engelli bireylerin eğitiminde de

yetenek, ilgi ve toplum gereksinmelerini karşılamada sanat eğitimi önemli bir yere sahiptir.

Güzeli bulma çabası herkesin bir sorunu ise güzelin ve iyinin bulunmasında kişiye yol gösteren sanat ve estetik eğitimin körlerin zihinsel ve duygusal gelişiminde önemli bir etkisinin ve katkısının olduğu düşünülebilir.

Körlerin estetik eğitimleri, duygularını besleyici ve bunları belirtme aracı olarak henüz gereği gibi çözölemeyen bir sorundur (Enç, 2005, 123). Bununla birlikte dünyada kabul gören eğitim anlayışına göre görme engellilerin sanat ve estetik eğitimi alması insan olmanın getirdiği kaçınılmaz bir olgudur. Çünkü “Sanat eğitimi engelli çocukların duygusal, zihinsel ve toplumsal yönlerini düzeltici ve geliştirici nitelik taşıdığı bir gerçektir” (Karadayı, 1985, 6).

2.2 Görme Engellilerin Sanat Eğitimi

Türkiye’de görme engelliler ilköğretimlerini görme engelliler için açılmış olan gündüzlü ve yatılı özel eğitim okullarında sürdürmektedirler. Türkiye’nin 14 ilinde görme engelliler için okul bulunmaktadır. Bu okullar ülkenin her bölgesinden gelişmiş şehirlerine açılmıştır. Ankara ve İstanbul’da ikişer tane okul bulunmasıyla birlikte görme engelliler ilköğretim okulu sayısı 16 olmuştur (Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2010). İlköğrenimlerini görme engelliler okullarında tamamlayan öğrenciler, görenlerin devam ettiği orta öğretim kurumlarında öğrenimlerini sürdürebilmektedir.

Günümüzde ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde, görme engelliler destek hizmet olarak ve sınıf içi düzenlemelere yer verilerek normal sınıflarda eğitimlerini sürdürmektedirler. Normal çocuklar için uygulanan ilköğretim programı görme engelliler için genelde uygun olmakla birlikte, program ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılmasına gereksinim vardır. Görme engellilerin derslerin amaçlarını gerçekleştirebilmeleri, içerikte değişiklik yapmaktan çok, öğretim sunusu ve araç gereçleri kapsayan öğretim süreçlerinde değişiklikler yapmayı gerektirmektedir (Özyürek, 2005, 136). Görme engelliler için açılmış okullarda özel öğretim yöntemleri

de kullanılarak engellilerin hayata engellerini aşmış bir birey olarak katılmaları hedeflenmiştir.

Görme engelliler ilköğretim okullarındaki dersler genel eğitim sistemi içindeki ilköğretim okullarındaki derslerden farklı değildir. Bireyi ders içeriklerinde hedeflenen davranışlara yönlendirmede yöntem bakımından farklılıklar vardır. Bireyin çevresindeki varlıkları tanınması, algılanması ve bireyin kendini varlıklar dünyasında kabul edilmiş hissetmesi görme engelliler okullarının öncelikli hedefidir (Enç, 2005).

Görme engellilerin çevrelerini algılamaları ve bilgi toplamaları sağlam kalan duyularıyla mümkün olmaktadır. İşitme ve dokunma duyusu görme engellilerin çevreyi tanımalarında yardımcı olan en önemli duyulardır (Görme Engelliler Eğitimi Şube Müdürlüğü, 2010).

Görme engellilerin nesne algısı ses, haptik duyum ve kinestetik duyumla mümkün olmaktadır. Görme engelli birey etrafındaki nesneleri ses ile algılayarak hava dalgalarının birbirine çarparak çıkardıkları sesi takip ederler ayrıca küçük kas sistemlerini çalıştırarak orta ölçekli nesnelerin özelliklerini algılayarak. Görme engelli birey bir nesnenin imgesini oluştururken dokunma hissetme ve bedeninin tüm hareketlerinden yararlanır, buna haptik duyum denir. Körlerin dünyayı düzenlemeleri ve anlayabilmeleri için mutlaka haptik duyumunu kullanmalıdır (Özyürek, 2005).

Görme engelli çocuğun çevresini farkına varması, görenlerin çevreyi farkına varmalarından farklı olmaktadır. Bu nedenle görme engelli çocuğun çevresini farkına varabilmesi için yeni yöntemlere yer vermek gerekir. Görme engelli çocuğun görerek çevresini tanınması yerine, işiterek, dokunarak ve koklayarak çevresini farkına varması beklenir (Özyürek, 2005, 146).

Bazı nesneler körlerin algılayamayacağı kadar büyük olabilir. Bu nesneleri anlatmada sözel ifadeler kullanılır. Körün nesneyi doğru algılamasında sözel ifadeler kimi zaman yetersiz kalabilir. Ulaşılamayacak kadar büyük nesnelerin modelleri oluşturularak bireye nesneyi algılamasında yardımcı olunabilir (Karadayı, 1985, 6-8).

Körlerin nesne algısı ve kör ressamaların nasıl resim yaptığı üzerine çalışmalar yapan Kennedy (bkz. s.20), körlerin nesnelerin modellerine dokunulması ve sözel ifadelerle nesne özelliklerinin anlatılması suretiyle büyük nesneleri algılamalarına yardımcı olmuş ve algıladıkları nesneleri çizmelerini istemiştir. Körlerin çoğunluğu nesneleri algılamada ve kağıt üzerine kalemle çizmekte zorlanmamışlardır. Ayrıca körlerin perspektif algısı sözel ifadelerine dayanarak alınmıştır ve körlerin perspektif algılarının şaşırtıcı şekilde gören insanlar kadar iyi olduğu görülmüştür.

Körler ve az görenlerle ilgili yeni araştırmaların ışığında körlerin sanat eğitimi üzerine yeni yöntemler geliştirilmiştir. Körlerin algı ve imgelem dünyasına ait yeni bulgular sanat eğitiminde görenlerinkine benzer bir eğitimin mümkün olabileceğini göstermiştir.

Türkiye’deki görme engelliler ilköğretim okullarında resim- iş dersinin yerine geçen bir ders olarak Modelaj-İş dersi konulmuştur. Bu ders görme engellilerin varlıkları tanımalarına ve yeni imgeleri oluşturmalarında bireylere yardımcı olmaktadır. Ayrıca sanat eğitiminin temel öğretisi olan estetik kavramını geliştirmelerine yönelik etkinlikler de ders içeriğine konulmuştur (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998).

Türkiye’deki körler okullarındaki sanat eğitimi pek yakın bir tarihte düzenlenmiş ve güncel yöntemlere göre tasarlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 1998’de hazırlanan yeni program görme engelliler okullarının açılmasından bu yana ilk defa ayrıntılı olarak ders içeriği ve hedefleri düzenlenmiştir Modelaj- İş dersi programı Talim ve Terbiye kurulu tarafından ilk defa 1954’te onaylanmıştır. Bu program bir yönetmelik biçiminde hazırlandığından dolayı program niteliği taşımadığı belirtilmektedir (Karadayı, 1985).

Çağdaş düzenlemelerle yapılandırılan programda Modelaj- İş dersinde az gören ve total öğrenciler için ortak bir program oluşturulmuştur. Özyürek ve Koçak, sanat eğitiminde az gören öğrencinin arta kalan görme duyusunu kullanmanın önemine değinerek bu derste az görenlere renk çalışmalarını pastel boya kullanarak yaptırılabilirliğini belirtmişlerdir (1995). Karadayı (1985), dokunma duyusuyla daha yoğun olarak hissedilebilen heykel ve benzeri üç boyutlu çalışmaların ise hem az görenlerin hem de totallerin sanat eğitiminde önemli yer tuttuğu belirtmektedir.

Bazı gönüllü kuruluşlar görme engellileri sanatla tanıştırmak amacı ile müzeleri araç olarak kullanmaktadırlar. Avrupa ve Amerika’da bu amaçla kurulmuş pek çok gönüllü kuruluş ve müze bulunmaktadır. Müzelerdeki heykel, rölyef ve dokunsal resimlerin körler tarafından dokunularak aynı zamanda bir rehber yardımıyla anlatılarak sunumu planlanmıştır. Bu yeni yaklaşımla görme engelliler görsel sanatların içine dahil edilmeye çalışılmaktadır. Aynı zamanda körlerin sanat eğitiminde amaca ulaşmada bu tip çalışmaların yardımı olacağı düşünülmektedir (AEB, 2002).

2.3 Modelaj- İş Dersi

“Modelaj, kil ve balmumu gibi şekillendirmeye uygun maddeleri, heykelci kalemleri yada elle, hacimli olarak biçimlendirme işidir “(Turani, 1974, s.92).

Eğitim Enstitüleri’nin Resim- İş Bölümleri için 1977 yılında hazırlanan ders kitabında Modelaj dersinin heykel ve seramik sanatlarına verilen ortak ad olduğu görülmektedir. Modelajın ilgilendiği temel prensipler; doku, form, biçim-zemin ilişkisi, hareket (ritim), doluluk- boşluk ve ışık- gölgedir. Modelaj; heykel ve seramiğin temel tasarım ilkelerini öğretmenin yanı sıra bu disiplinlerin anlatım olanaklarını ve yapım sürecinde yer alan aşamaları ve teknik özellikleri olan pişirme, kalıp alma, döküm hakkında bilgi veren bir derstir (Savaş, 1977).

Görme engelliler okullarında okutulan Modelaj- İş dersi körlerin görme duyusundan arta kalan dokunma duyusunu geliştirmeye yönelik çalışmalara olanak sağlamaktadır. Böylece körlerin günlük yaşamlarında karşılaşacakları nesnelerle kendileri arasında bir bağ kurmaları amaçlanmıştır. Günlük yaşam becerilerini kazandırmanın haricinde Modelaj- İş dersi bir sanat ve düşünce eğitimi olarak planlanmıştır.

2.3.1 Modelaj- İş Dersi Programı

Modelaj- İş dersi sanat ve estetik eğitimi etkinlikleriyle ilköğretim okullarındaki Resim- İş dersine benzerlik gösterse de içerik ve amaç bakımından farklılıklar göstermektedir.

Görme engelliler program ve yönetmeliği 1954 yılında Talim ve Terbiye Kurulu'nca onaylanıp yürürlüğe girmiştir. Bu program bir yönetmelik biçiminde hazırlanmış olduğundan Modelaj- İş dersine ilişkin ayrıntılı bir açıklama getirilmemiş sadece “Resim dersinin yerini tutar” ifadesiyle dersin gerekliliği belirtilmiştir. Görme engellilerin gelişimlerine uygun sanatsal çalışmalara yer verilmemiştir. Karadayı'nın (1985) araştırmasında Modelaj- İş dersinin programı ve eğitimi hakkında öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Araştırmanın yapıldığı yıllarda öğretmenler bu derste sanat eğitiminden ziyade iş teknik ağırlıklı bir program uygulamışlardır. Ayrıca öğretmenler program yetersizliğinden dolayı planlamada amaç, konu ve yöntemin arasında bağlantı olmadığını belirtmişlerdir. Derste çalışma aktivitelerini “acil ihtiyaçlara” göre belirlediklerini belirtmişlerdir.

Talim ve Terbiye Kurulu'nca düzenlenen son Modelaj- İş Ders Programı 1998 yılında hazırlanmıştır. İlköğretim ikinci kademe öğrencileri için hazırlanan programda dersin genel amaçları ve dersin işlenişinde öğretmene yardımcı olacak uygulamalar için açıklamalar yer almaktadır. Ayrıca her sınıf düzeyi için ayrı özel amaçlar belirtilmiş ve görme engellilerin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış ders programı örneklerine yer verilmiştir (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998). Ancak öğretmen için Modelaj- İş el kitabı halen hazırlık aşamasındadır.

Görme Engelliler İlköğretim Okulları Haftalık Ders Dağılım Çizelgesine göre birinci kademe öğrencilerinin Modelaj- İş dersi haftada 2 ders saati, ikinci kademe öğrencilerinin ise haftada 1 ders saati olarak belirtilmiştir. Derslere ilişkin “Açıklamalar” bölümünde “Görme engelliler ilköğretim okullarında, görsel sanatlar dersi yerine öğrencilerin özellikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan Modelaj-İş dersi okutulur” ifadesine yer verilmiştir (MEB3, 2005).

Talim ve Terbiye Kurulu'nca hazırlanan Modelaj- İş Dersi Öğretim Programına bakıldığında 6. sınıflar için ders içeriğinde öğrencilere nesnelerin temel özellikleri tanıtılır. Öğrenci nesnelerin farklı dokularını tanır ve her nesnenin belli bir hacminin olduğunun farkına varır, temel geometrik kavramları öğrenir, basit soyut düşünme, hikayeleştirme ve duygu-düşüncelerini yüzeye aktarma çalışmaları yapar.

Öğrenciye 7. sınıfta el becerisini geliştirme ve gözlem yapma becerisinin kazandırılmasının yanı sıra sanat eğitimiye ağırlık verilmeye başlanmıştır. Doku, renk, denge, üç boyut, şekil- zemin ilişkisi gibi tasarım ilkelerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Sanat ve sanat eserlerinin tanımını yapma becerisi ve sanat eserlerini inceleme davranışı amaçlanmıştır. Sanata ve sanat eserlerine ilgi duyma ve sanatın toplumla olan ilişkisi üzerine fikir yürütebilme davranış hedeflenmiştir.

8. sınıf öğrencileri için Modelaj- İş dersi sanat ağırlıklı bir içeriğe dayandırılmıştır. Ders, renk ve kompozisyon çalışmaları yoluyla sanatsal öğeler bilgisini kazandırmaya çalışmaktadır. İnşa ve mask çalışmaları yoluyla öğrencilerin kinetik ve görsel zekası geliştirilmeye çalışılmaktadır. Rölyef, heykel ve figüratif çalışmalar öğrencilerin gözlemlerini serbest konu ile üçboyutlu olarak aktarmaya olanak sağlar. Duygu-düşünce ve gözleme dayalı çalışmalar yoluyla algılama gücünü geliştirmesi amaçlanmıştır. Sanat eserlerinin etkileri ve önemi konusu ile öğrencilere günlük yaşantıda estetik değerleri kavratmak hedeflenmiştir. Öğrencinin estetik bilincinin uyanması ile yaşadığı çevrede ve özel hayatında kullandığı nesnelerin estetik özelliklerini fark etmesi sağlanarak estetik değerlerle yaşaması amaçlanmıştır. Türk ve dünya plastik sanatlar bilgisi verilerek öğrencinin sanat eserleri hakkında fikir sahibi olması sağlanmıştır (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998).

Talim ve Terbiye Kurulu'nca hazırlanan Görme Engelliler Modelaj- İş Dersi Öğretim Programı'nın çağdaş sanat eğitimi anlayışına göre hazırlandığı görülmektedir. Farklı disiplinlerin birleştirmesini ve çok alanlı öğretim yöntemlerini öngören zenginleştirilmiş bir Modelaj-İş Dersi'ni önermektedir.

2.3.2 Modelaj- İş Dersi Programının Genel ve Özel Amaçları

Talim ve Terbiye Kurulu'nca hazırlanan programda Modelaj- İş dersinin genel amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

1. Çalışmalar yoluyla dokunma duyusunu geliştirme.
2. Varlıkları, biçim, oran, boyut, doku, denge, hareket ve işlevsel özellikleriyle tanıyabilme.
3. Gözlemlerini, izlenimlerini, duygu ve düşüncelerini ifade edebilme.
4. Yaratıcı gücünü kullanarak iş yapabilme.
5. Kendi ilgi, yetenek ve sınırlılıklarını tanıyabilme.
6. İncelediği nesneleri, üç boyutlu olarak biçimlendirebilme.
7. Birlikte çalışma alışkanlığı kazanabilme.
8. Kaynakları en iyi şekilde değerlendirebilme.
9. Sanatın ve sanat eserlerinin önemini takdir ediş.
10. Sanat eserlerini incelemekten zevk duyuş.
11. Öğrendiklerini günlük hayatta kullanabilme.
12. Estetiksel ölçü anlayışını geliştirebilme.
13. Olaylara, varlıklara eleştirel bir yaklaşımla bakabilme.
14. Bir ürün ortay çıkarmanın hazzını duyuş (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998: 4).

Genel amaçlar doğrultusunda ilköğretim 6. sınıf ders programının özel amaçları genel hatlarıyla şu şekildedir: yoğurma maddelerinden kili tanıma, yoğurmaya uygun hale getirme ve saklama, tasarım bilgisi (çizgi, doku, kompozisyon), bir konu hakkındaki düşüncelerini ve imgelerini üç boyutlu olarak yapabilme, çeşitli nesne ve varlıkları tanıma ve modellerini yapma, estetik öğeleri çalışmalarına yansıtabilme ve kullandığı eşyalarda estetik değerlerin bulunmasına özen gösterme (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998: 5).

Genel amaçlar doğrultusunda ilköğretim 7. sınıf ders programının özel amaçları genel hatlarıyla şu şekildedir: Modelaj- İş eğitiminin önemini kavrayabilme, nesnelerin doku yapısını kavrayabilme, gözlemlerini tasarım yoluyla ifade edebilme, müzik dinleme ve aldığı duyumları üç boyutlu formla ifade edebilme, artık malzemeleri değerlendirebilme ve bunlarla yeni düzenlemeler yapabilme, kolaj çalışması yapabilme, hayvan, ulaşım aracı ve insan iç organları modelleri yapabilme (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998: 16).

Genel amaçlar doğrultusunda ilköğretim 8. sınıf ders programının özel amaçları genel hatlarıyla şu şekildedir: Doğadaki güzellikleri çalışmalarına yansıtabilme, renk ve

uzay bilgisi, sanatsal faaliyetler sanatın yaşama katkısının farkında oluş, heykelde estetik öğeler bilgisi, günlük yaşantıda estetik değerlerin önemini kavrayabilme, sanat eserlerine ilgi duyuş, serbest konulu bir heykel yapabilme (Talim ve Terbiye Kurulu, 1998: 23).

2.4 İlgili Araştırmalar

Konu ile ilgili yurt içi ve yurt dışı kaynaklar taranmıştır. Alınan veriler doğrultusunda iki ayrı başlık altında ele alınmıştır.

2.4.1 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Amerika’da körlerin sanat eğitimine ilişkin pek çok araştırma yapılmaya başlanmıştır. Özellikle yakın tarihlerde araştırmacılar körlerin nörolojik açıdan imge yaratıp yaratamadıkları konusunda çalışmalar yapmışlardır. Körlerin beyninin görsel imgeleri depolama kısmında hareketlilik olduğu görülmüştür. Bu da insanların yalnızca görme duyusuyla imge yaratmadığını ortaya koymuştur. İnsanlar görmenin haricinde pek çok duyuyu aynı anda kullanarak imgeler oluşturmaktadır. Bu buluş görme engelli bireyler üzerinde çalışma yapan Kennedy’nin görme engellilerin sanat eğitimi üzerine eğilmesine yol açmıştır az gören gençlerin dokulu resimlerde şekil, perspektif, derinlik, hareket izlenimi ve kontur algısına karşı ilgili olduklarını ve bunun değişik bir yetenek olduğunu gözlemlemiştir. Resimleri yorumlamada da kör ve az gören grupların birbiri arasında pek çok benzerliğin olduğunu saptamıştır (Aktaran: Bouaziz ve ark., 2005, Kennedy, 1997).

Kennedy “Körler Nasıl Çizer” başlıklı makalesinde doğuştan kör, sonradan kör olan ve az görenlerle nesneleri algılama ve kağıda aktarma biçimleri ile ilgili bir dizi araştırmayı farklı üniversitelerde çalışan araştırmacılarla birlikte gerçekleştirmiştir (1997). Araştırmacı, iki yaşında görme yetisini kaybeden Betty ile 1973’te tanışmış ve resim çizmeyi öğrenemeyecek kadar küçük yaşta kör olan birinin gerçek anlamda iyi resimler yapması onu etkilemiştir. Betty’nin yeteneği araştırmacıyı bu alanda çalışmaya yöneltmiştir. Betty’nin kontur çizgileri ile iyi illüstrasyonlar yapma becerisinin diğer

körler için uygulanabilir bir alan olup olmadığını araştırmıştır. Kennedy bu problemden yola çıkarak Yvonne Eriksson ile yaptığı ortak çalışmada körlerin nesne algısı ve nesneleri kağıda aktarma biçimlerini ortaya konmuştur. Deneysel araştırmasının çalışma grubunu Amerika, Japonya, Norveç, İsviçre, İspanya ve İngiltere’de yaşayan doğuştan körler, üç yaşından sonra görme yetisini kaybedenler ve az görenler oluşturmaktadır. Körlere çizgi çalışması yaptırılmak üzere Denmark’taki Aarhus Üniversitesi’nde psikoloji okuyan Hans Joergen Andersen tarafından üzeri yapışkanlı kauçukla kaplı metal bir levha tasarlanmıştır. Deneklere bazı nesneler gösterilmiş ve algıladıkları nesneleri özel levha üzerine yapıştırılmış kağıda kontur çizgileri ile çizmeleri istenmiştir. Araştırma bulgularına göre doğuştan körlerin büyük çoğunluğu nesneleri tanımış ve kontur çizgileri ile çizmeyi başarmışlardır. Ancak kontur çizgilerini birbirine bindirerek yaptıkları görülmüştür. Sonradan görme yetisini kaybedenler nesneleri algılamada ve kağıtta ifade etmede görenlere yakın bir başarı göstermişlerdir. Kennedy, ilk araştırmasının devamı niteliğindeki perspektif ile ilgili çalışmayı British Colombia’daki Okanagan University College’de araştırmacı olarak bulunan Paul Gabias ile birlikte yapmıştır. Araştırmada 24 denek üzerinde perspektif algısı üzerinde çalışılmıştır. Araştırmada iki aşama kullanılmıştır; birinci aşamada kare masanın yandan, üstten ve cepheden görünümünü sözel olarak aktarmaları istenmiştir, ikinci aşamada dikdörtgen bir masa üzerine konulmuş küp, küre ve koninin dört farklı açıdan görüntüsünü hem sözel olarak ifade etmeleri hem de kağıda çizmeleri istenmiştir. Araştırma sonucuna göre az gören grubun total gruba göre lehine bir sonuç alınmıştır. Aralarındaki doğru cevap sayısının az görenlerde 7.5, totallerde 6.5 olduğu görülmüştür. Sonradan kör olanların da doğuştan körlere göre lehine bir sonuç alınmıştır.

Kör bir ressam olan Eşref Armağan ile tanışan Kennedy (2007), Juricevic ile birlikte kör bir insanın şekil, zemin, renk, perspektif, ışık- gölge gibi resimsel öğeleri başarılı şekilde nasıl kullandığını araştırmaya başlamıştır. Toronto Üniversitesi’nin nörolojik çalışmalarından da destek alınarak Eşref Armağan’ın beynindeki görme merkezleri ressamın resim yapma esnasında izlenmiştir. Nörolojik araştırmanın sonucunda Eşref Armağan’ın beyninin görme alanlarında hareketlilik ve ritim görülmüştür. Araştırmada Eşref Armağan haricinde farklı ülkelerde yaşayan kör katılımcıların da perspektif algıları incelenmiştir. Araştırmacının bulgularına göre; görme engellilerin resim yaparken kullandıkları perspektif iz düşün çizgileri gören

insanların kullandıkları çizgilerle aynıdır. Görme engelliler tek kaçışlı ve iki kaçışlı perspektif kurallarını serbest el çizimleri ile yapabilmektedirler.

Kennedy'nin izinden giden Heler, Brackett ve Scroggs (2002), kör ve az gören grupların arasında yaptıkları bir testte gruplar arasında imgelem oluşturma ve imgeleri aktarmaları karşılaştırılmıştır. Test sonucunda her iki grubun da çizdiği resimlerin benzer olduğu görülmüştür. Hayvan, obje ve vücudun organları gibi parçaları benzer şekilde oluşturdukları görülmüştür. Az gören ve kör grubun performansları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (Aktaran; Bouaziz ve ark., 2005).

Klatzky ve Ledermann (1987), Görsel Amaçlı Model adını verdikleri çalışmalarında yaptıkları test sonucunda kör bireylerin dokunsal duyularını kullanarak bir nesnenin görüntüsünü zihninde oluşturulduğunu kanıtlamışlardır (Aktaran; Bouaziz ve ark., 2005).

2.4.2 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Karadayı (1985) görme engellilerin plastik sanat eğitimi üzerine deneysel bir çalışma yapmıştır. Ankara Aydınlikevler Körler Okulu beşinci sınıf öğrencilerinden alınan örnekleme kontrol grubu oluşturulmuş ve ön test- son test uygulanmıştır. Görme engelinden başka özrü olan öğrencilerden arındırılmış 16 öğrenci denek olarak randomla deneme ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Ön ve son test için “Ürün Değerlendirme Formu” ve “Anket” olmak üzere iki ölçü aracı geliştirilmiştir. Araştırmada görme engelliler için çağdaş sanat eğitimi programı hazırlanmıştır. Program Modelaj-İş dersine bir öneri program niteliğinde hazırlanmış ve 30 ders saati olarak 15 hafta boyunca uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubundan alınan ön test ve son test sonuçlarına göre sonuçlar şu şekildedir:

a) Deneme grubunun ön ve son testi arasında anlamlı fark bulunmuş, kontrol grubunun ön ve son testi arasında anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür.

b) Boş zamanlarında sanatsal etkinliklere zaman ayırma bakımından deney grubunun lehine sonuç alınmıştır.

c) Deneme grubunda kontrol grubuna göre Modelaj-İş dersini sevme oranı artmıştır.

Arslan (2002), yaptığı araştırmada, ilköğretim I. kademe 7–12 yaş arasındaki az gören öğrencilerin çizgisel gelişimlerini ve bu gelişimleri etkileyen faktörleri incelemiştir. 24 deneğin bulunduğu ve üç evreden oluşan uygulamalı araştırmada, eğitimde alınacak önlemlerin ve yapılacak düzenlemelerin görme engelli bireylerin çizgisel gelişimine olumlu etki sağlayacağı savunulmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

a) Dramatizasyon, gezi- gözlem ve inceleme yöntemlerinin öğrencilerin çizgisel gelişiminde olumlu yönde etkilediği görülmüş.

b) Öğrencilerin resimleri analiz etmeleri yoluyla daha bilinçli resim yaptıkları görülmüş.

c) Zengin yaşantı kazanmaları sağlandığında az gören öğrencilerin çizgisel gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür.

Bulgulara bakıldığında öğretim yöntemlerini çeşitlendirme ve eğitimcinin yöntemlere hakim olması yoluyla görme engelli bireylerin çizgisel gelişiminde, renk ve biçim algılamalarında ilerleme sağlanabilir.

Altay (2009) görme engellilerin sanat eğitimi üzerine yaptığı deneysel çalışmada Ankara Göreneller Görme Engelliler İlköğretim okulu örneğini vermiştir. Total ve az görenlerin oluşturduğu 10 kişilik öğrenci grubuna kontrol grubu olmaksızın ön test ve son test uygulanmıştır. Uygulamada öğrencilerin görme engelinden arta kalan tüm duyularının harekete geçirilmesini sağlayan ve 5 hafta süren bir program hazırlanmıştır. Program dört disipline dayalı sanat eğitimi (ÇAGSEY) yöntemi ile yapılandırılmış sanat etkinliklerinden oluşturulmuştur. Araştırmanın bulgularına göre görme engelli öğrenciler sanat eseri analizi yapabilme ve eleştirel bakış açısı kazanma gibi davranışları gösterdikleri, çalışmalarını yaparken estetik kaygı taşıdıkları gözlenmiştir. Ayrıca dört disipline dayalı sanat eğitiminin görme engelliler okullarında da uygulanabileceği görülmüştür.

Acer (2006), çalışmasında anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarının estetik yargı gelişimine estetik eğitimin etkisini incelemiştir. 72 çocuktan 22'si deney grubu,

23'ü placebo kontrol grubu ve 32'si kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deneysel desenli olan bu çalışmada çocuklar ve aileleri hakkında bilgi almak için "Kişisel Bilgi Formları" hazırlanmıştır. Estetik eğitim alan çocukların estetik yargı düzeyleri'ni belirlemek için Taylor- Helmstadler Çift Karşılaştırmalı Estetik Yargı Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek çocuklara ön test- son test ve kalıcılık testi olarak uygulanmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda deney grubunda bulunan ve estetik eğitim almış çocukların yargılarında kontrol grubuna göre artış olduğu gözlenmiştir.

Okan'ın (2006) araştırmasında ÇAGSEY (Çok Alanlı Görsel Sanat Eğitimi Yöntemi)'nin ilköğretim 6. sınıf görsel sanatlar dersinde estetik tutum geliştirmeye yönelik oluşturulan programda; deney grubuna ÇAGSEY aktif öğrenme ve yapılandırmacı anlayış, kontrol grubuna ise Geleneksel Yöntem uygulanmıştır. Uygulanan ÇAGSEY ve aktif öğrenme ile yapılandırmacı anlayışın geleneksel yöntemle göre öğrencilerin estetik tutumlarını geliştirdiği tespit edilmiştir. ÇAGSEY'in görsel sanatlar dersinde uygulanmasının gerekliliğini ifade edilmiştir.

Körlerin dünyayı algılama biçimlerini ortaya koyan, körler için görsel dünyanın görenler kadar algılanabilir olduğunu kanıtlayan araştırmaların temeline dayanarak sanat eğitiminin gören insanlar için önemli olduğu kadar körler ve az görenler için de önemli olduğunu vurgulayan araştırmalar yapılmıştır. Yurt dışında yapılan araştırmalarda daha çok körlerin basit nesne algılama biçimleri üzerinde durulmuştur. Bu algılama şekillerinin körler ve az görenler arasındaki farkları ortaya konmuştur. Ayrıca sanat eğitimi için önemli olan bazı algılama biçimleri (şekil, çizgi, perspektif, hareketlilik, derinlik) kategorize edilmiş ve bunların kör ve az gören gruplar arasındaki farkları izlenmiştir. Körlere yönelik yurt içi çalışmalarda ise eğitim kurumlarında uygulanan sanat etkinliklerinin kör ve az gören öğrencilere etkisi incelenmiştir. Bu incelemeler ışığında var olan programlara güncel yöntem ve içeriklerin konulduğu sanat etkinliği programları önerilmiştir. Önerilen programlar deneysel olarak çalışılmış ve programların kör ve az gören öğrenciler üzerindeki başarısı ortaya konmuştur. Araştırmalara göre farklı disiplinlerle harmanlanmış sanat eğitimi etkinliklerinin kör ve az gören öğrencilerin bilişsel ve psikomotor becerilerine katkı sağladığı görülmüştür.

Arslan ve Altay görme engelliler için yöntem bakımından geliştirilmiş bir sanat eğitimi programını çalışmalarında ortaya koymuşlardır. Modelaj- İş dersinin yeni

yöntemlerle daha etkin bir sanat eğitime kavuşturulabileceği bakımından yapılan araştırmalar önem taşımaktadır.

Bu araştırma Modelaj- İş dersinin yöntem ve içerik bakımından incelenmesi ile sözü geçen çalışmaların devamı niteliğini taşımaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümlerine yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

“Araştırma modeli araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir” (Karasar, s.76). Bu koşulların düzenlenmesinde tarama yaklaşımı vardır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır.

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

3.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili merkezinde 2009- 2010 eğitim-öğretim yılında MEB’e bağlı olan görme engelliler ilköğretim okullarındaki 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Ankara’daki MEB’e bağlı olan görme engelliler ilköğretim okulları taranmıştır. Tarama sonucunda Ankara ilinde 2 tane görme engelliler ilköğretim okulu tespit edil-

miştir. Okullardaki Modelaj- İş dersini alan öğrencilerin her iki okulda da az olmasından dolayı çalışma grubu olarak kabul edilmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan okullardaki öğrencilerin görme derecesi, sınıfları ve cinsiyetlerinin dağılımı aşağıdaki tablodadır.

Tablo- 1
Okullardaki öğrencilerin görme derecesi, sınıf ve cinsiyete göre dağılımları

OKUL	GÖRME DERECESİ		SINIF			CİNSİYET	
	Az gören	Total	6	7	8	Erkek	Kız
MİTAT ENÇ	20	15	9	12	14	18	17
GÖRENELLER	0	39	10	14	15	23	16
TOPLAM	20	54	19	26	29	41	33

Mitat Enç İlköğretim Okulu ve Göreneller İlköğretim Okulu'nda toplamda 20 öğrenci az gören, 54 öğrenci total, 19 öğrenci 6. sınıf, 26 öğrenci 7. sınıf, 29 öğrenci 8. sınıf, 41 öğrenci erkek ve 33 öğrenci kızdır. Toplamda bilgi toplama formu uygulanan öğrenci sayısı 74'dür.

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada Modelaj- İş dersinin estetik beğeniyi geliştirmeye yönelik öğrenci görüşleri Ek- 1'de örneği bulunan bilgi toplama formunda toplanmıştır. Bilgi toplama formu iki genel bölümde düzenlenmiştir. I. Bölümde öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik 15 ifade bulunmaktadır. Bilgi toplama formunun II. Bölümünde öğrencilerin estetik beğenilerine ilişkin 10 ifade bulunmaktadır. Bilgi toplama formunun I ve II.

Bölümlerindeki ifadeler eşit aralıklı ölçekleme ilkelerine uygundur. Toplanan verilerin analizinde bu ilkeler göz önünde tutulmuştur.

3.4 Anketin Geliştirilmesi

Araştırmada bilgi toplama formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Bilgi toplama formunun geliştirilmesine başlamadan önce estetik ile ilgili kaynaklar taranmış ve kaynaklar ışığında estetik beğeniyi ölçebilecek ifadeler çoğaltılmıştır. Talim Terbiye Kurulunca hazırlanmış Modelaj- İş dersinin Genel ve Özel Amaçları ayrıca Modelaj- İş dersi yıllık programının incelenmesi sonucu derse yönelik ilgi, araç- gereç ortam- donanım, yöntem ve içerik- hedef ifadeleri çoğaltılmıştır.

Bilgi toplama formu taslağı görme engelli yetişkin bireyler ve araştırmacı tarafından tartışılarak düzeltilmiştir. Anket uzman görüşlerinin eleştirileri doğrultusunda son şeklini almıştır.

Araştırmacı tarafından ölçek, üçlü likert tipi ölçek olarak yeniden düzenlenmiştir. Bilgi Toplama Formu araştırmacı tarafından görme engelli öğrencilere bizzat uygulanmıştır. Form, az gören öğrenciler için %100 oranında büyütülen latin alfabesiyle A3 kağıdına basılarak uygulanmıştır. Bilgi Toplama Formundaki her madde total öğrencilere araştırmacı tarafından tek tek okunmuş, öğrencilerin cevaplarını braille alfabesiyle kağıtlara cevaplamaları sağlanmıştır. Araştırma kapsamına alınan 74 öğrenci üzerinde yapılan bilgi toplama formunun *Cronbach Alpha* güvenirlik katsayısı ise araştırmacı tarafından .82 olarak hesaplanmıştır.

3.5 Verilerin Analizi

Bilgi Toplama Formu aracılığıyla toplanan verilerin çözümüne geçmeden önce, verilerin işlenmesiyle ilgili işlemler yapılmıştır. Bu amaçla ilk olarak, araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi toplama formundaki maddelere ilişkin yanıtlarını içeren yanıt kağıtları tek tek elden geçirilmiştir. Bu işlemten sonra değerlendirmeye alınan yanıt

kağıtlarına 1'den başlayarak numara verilmiştir. Sonra bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve çözümlemelerin yapılmasına hazır duruma getirilmiştir.

Bilgi toplama formunda; katılmıyorum (1), kısmen katılıyorum (2), katılıyorum (3) gibi dereceler ve sayısal değerler bulunmaktadır. Her seçeneğe karşılık gelen puan aralıklarının eşit olduğu (2/3) düşüncesinden hareket edilerek seçeneklerin sınırları aşağıdaki gibi (Tablo 2)belirlenmiştir.

Tablo- 2
Ölçek seçenekleri ile ilgili puan aralıkları

Seçenekler	Maddeye verilen puanlar	Puan aralığı
Katılıyorum	3	2,34 – 3.00
Kısmen katılıyorum	2	1,65 – 2,33
Katılmıyorum	1	1,00 – 1,64

Tablodaki puan aralığına göre 1,65 ve yukarısı olumlu katılım olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın istatistiksel çözümlemeleri, SPSS 11.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. SPSS, “Statistical Package for Social Sciences” ifadesinin baş harflerinden oluşmaktadır. Bu program özellikle sosyal alanda veri analizi yapmak amacıyla hazırlanmış bir yazılımdır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004: 111).

Amaçlara göre istatistiklerin veri çözümü şu şekildedir:

- Birinci amaç olan “Modelaj-İş dersine yönelik öğrenci görüşleri”nin alt amaçlarının veri çözümü için %, f ve aritmetik ortalamadan oluşan betimsel istatistik teknikleri kullanılmıştır.

- b) İkinci amaç olan “Öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri”nin alt amaçların veri çözümü için % f ve aritmetik ortalamadan oluşan betimsel istatistik teknikleri kullanılmıştır.
- c) Üçüncü amaç olan öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik görüşleri ile estetik beğenilerine ilişkin görüşlerinin arasında anlamlı ilişki bulunup bulunmadığını incelemede *korelasyonla* analiz yoluna gidilmiştir. İstatistiklerin manidar olup olmadığını saptamada .01 benimsenmiştir.
- d) Dördüncü amaç olan öğrencilerin görme derecesi ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını anlamak için *t Testi*’nden yararlanılmıştır. İstatistiklerin manidar olup olmadığını saptamada .05 benimsenmiştir.
- e) Beşinci amaç olan öğrencilerin cinsiyetleri ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını anlamak için *t Testi*’nden yararlanılmıştır. İstatistiklerin manidar olup olmadığını saptamada .05 ve .01 benimsenmiştir.
- f) Altıncı amaç olan öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını anlamak için *Tek Yönlü Varyans Anazlizi*’nden yararlanılmıştır. İstatistiklerin manidar olup olmadığını saptamada .05 benimsenmiştir.
- g) Yedinci amaç olan öğrencilerin okulları ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını anlamak için *t testi*’nden yararlanılmıştır. İstatistiklerin manidar olup olmadığını saptamada .05 benimsenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde toplanan verilerin istatistiksel tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular her bir alt problemle ilişkili olarak açıklanmış ve yorumlanmıştır.

4.1 Modelaj-İş Dersine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Tablo- 1’de öğrencilerin Modelaj-İş dersine yönelik görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir.

Tablo kendi içinde dört bölüme ayrılmıştır: İçerik- Hedef, Yöntem, Araç-Gereç Ortam- Donanım ve Derse Yönelik İlgi.

Modelaj-İş Dersinin İçerik ve Hedefine Yönelik Öğrenci Görüşleri: İçerik- Hedef bölümünde beş madde yer almaktadır. Modelaj-İş dersinin süresinin yeterli olup olmadığına bakıldığında öğrencilerin % 28,4’ü katıldığını, % 13,5’i kısmen katıldığını, % 58,1’i katılmadığını belirtmiştir.

“Modelaj-İş dersinde öğrendiklerimi hayatımda uygulam” ifadesine katılma dereceleri; % 43,2 katılıyorum, % 33,8 kısmen katılıyorum, % 23,0 katılmıyorum şeklindedir.

Tablo- 3
Modelaj-İş dersine yönelik öğrenci görüşleri

GÖRÜŞLER		Katılıyorum 3		Kısmen Katılıyorum 2		Katılmıyorum 1		Toplam		
		f	%	f	%	f	%	f	%	X
İÇERİK-HEDEF	(3.madde)Modelaj- İş dersinin süresi yeterlidir.	21	28,4	10	13,5	43	58,1	74	100	1,70
	(4.madde)Modelaj- İş dersinde öğrendiklerimi hayatımda uyguladım.	32	43,2	25	33,8	17	23,0	74	100	2,20
	(13.madde)Üç boyutlu çalışmalar yaparken Modelaj-İş dersinde öğrendiğim tasarım ilkelerini dikkate aldım	19	25,7	21	28,4	34	45,9	74	100	1,79
	(14.madde)Heykel, kolaj, resim ya da rölyefi tasarım ilkelerine göre eleştirmeyi Modelaj-İş dersinde öğrendim.	25	33,8	19	25,7	30	40,5	74	100	1,93
	(15.madde)Modelaj-İş dersi sayesinde kendimdeki ve çevremdeki güzelliklerin farkına vardım ve estetik duyarlılığa sahip oldum.	26	35,1	18	24,3	30	40,5	74	100	1,94
YÖNTEM	(8.madde) Modelaj-İş dersinde ortaya çıkan ürünler sergilenmektedir.	28	37,8	21	28,4	25	33,8	74	100	2,04
	(9.madde) Modelaj-İş dersinde sanat eserlerini inceleriz ve eleştirirlerini yaparız.	17	23,0	24	32,4	33	44,6	74	100	1,78
	(10.madde) Modelaj İş dersinde eğlendirici ve öğretici oyunlar oynarız.	17	23,0	19	25,7	38	51,4	74	100	1,71
	(11.madde) Modelaj- İş dersinde nitelikli müzik (Klasik Müzik, Jazz, etnik, v.b.) türlerini dinleriz.	14	18,9	13	17,6	47	63,5	74	100	1,55
	(12.madde) Modelaj-İş dersinde gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmektedir.	13	17,6	16	21,6	45	60,8	74	100	1,56
ARAÇ- GEREÇ ORTAM-DONANIM	(5.madde) Atölyede zihinsel ve bedensel olarak rahat ve özgürce çalışabiliyorum.	44	59,5	15	20,3	15	20,3	74	100	2,39
	(6.madde) Modelaj- İş dersinde farklı dokular tanıyorum.	36	48,6	20	27,0	18	24,3	74	100	2,24
	(7.madde) Atölyede bulunan araç- gereçler ve nesneler yaratıcı çalışmalar üretmemde bana yardımcı olur.	35	47,3	16	21,6	23	31,1	74	100	2,16
DERSE YÖNELİK İLGİ	(1.madde) Modelaj- İş dersini severim.	50	67,6	21	28,4	3	4,1	74	100	2,63
	(2.madde) Modelaj- İş dersinde kendimi rahatlatmış hissedirim.	43	58,1	21	28,4	10	13,5	74	100	2,44

Bilgi toplama formunun 13. Maddesinde yer alan “ Üç boyutlu çalışmalar yaparken Modelaj-İş dersinde öğrendiğim tasarım ilkelerini dikkate alırım” ifadesine verilen cevaplar % 25,7 katılıyorum, % 28,4 kısmen katılıyorum, % 45,9 katılmıyorum şeklindedir.

Bilgi toplama formunun 14. maddesinde yer alan “Heykel, kolaj, resim yada rölyefi tasarım il-kelerine göre eleştirmeyi Modelaj- İş dersinde öğrendim.” ifadesine katılma dereceleri % 33,8’i katılıyorum, % 25,7’si kısmen katılıyorum, % 40,5’i katılmıyorum şeklindedir.

İçerik- hedef bölümünün 15. maddesinde yer alan “Modelaj- İş dersi sayesinde kendimdeki ve çevremdeki güzelliklerin farkına vardım ve estetik duyarlılığa sahip oldum” ifadesine öğrencilerin katılma dereceleri % 35,1 katılıyorum, % 24,3 kısmen katılıyorum, % 40,5 katılmıyorum şeklindedir.

Ortalamaya bakıldığında Bilgi toplama formunu yanıtlayanların yarısından fazlası Modelaj-İş dersinin süresinin yeterli olmadığı ifade etmiştir. Modelaj-İş dersi süresi müfredatta haftada bir ders saatidir. Sanat derslerinde materyalin hazırlanması, öğretmenin yönergeleri vermesi, atölyeyi temizleme gibi faktörler zaman alıcıdır. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Modelaj-iş dersi süresinin yeterliliğine katılmıyorum cevabı vermesinin sebebi atölyenin hazırlanması ve toplanmasının fazla zaman alması olabilir.

Modelaj-İş dersinin genel amaçlarından birisi “öğrendiklerini günlük hayatta kullanabilmedir” (MEB3, 1998: 4). Madde 4’ün ortalamasına bakıldığında olumlu bir katılımın olduğu görülmektedir. Modelaj-İş dersi “hayata geçirilebilirlik” ilkesini yerine getirmektedir yorumu yapılabilir.

Bilgi toplama formunun 13., 14. ve 15. maddesinde ölçülmek istenen “estetiksel ölçü anlayışını geliştirebilme” ve “olaylara, varlıklara eleştirel bir yaklaşımla bakabilme” becerisini geliştirme Modelaj- İş dersinin genel amaçlarından biridir. Ortalamaya bakıldığında orta dereceye yakın olumlu bir katılımın olduğu

görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın öngördüğü genel amaçların kısmen gerçekleştirilebildiği söylenebilir.

Modelaj-İş Dersinin Yöntemine Yönelik Öğrenci Görüşleri: Bilgi toplama formunun Yöntem bölümünde beş madde yer almaktadır. “Modelaj- İş dersinde ortaya çıkan ürünler sergilenmektedir” maddesine öğrencilerin % 37,8 katılıyorum, % 28,4 kısmen katılıyorum, % 33,8 katılmıyorum cevabını vermiştir.

“Modelaj-İş dersinde sanat eserlerini inceleriz ve eleştirilerini yaparız” maddesine %23 katılıyorum, % 32,4 kısmen katılıyorum, %44,6 katılmıyorum cevabı alınmıştır.

Bilgi toplama formunun 10. maddesi olan” Modelaj- İş dersinde eğlendirici ve öğretici oyunlar oynarız” ifadesine %23 katılıyorum, %25,7 kısmen katılıyorum, %51,4 katılmıyorum yanıtı alınmıştır.

“Modelaj- İş dersinde nitelikli müzik türleri dinleriz” ifadesinin bulunduğu 11. maddeye %18,9 katılıyorum, %17,6 kısmen katılıyorum, %63,5 katılmıyorum yanıtı alınmıştır. Buna göre; müzikle öğretim yönteminin kullanılmadığı görülmektedir.

Bilgi toplama formunun 12. maddesi olan “Modelaj-İş dersinde gezi- gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmektedir” ifadesine %17,6 katılıyorum, %21,6 kısmen katılıyorum, %60,8 katılmıyorum yanıtı alınmıştır.

Ortalamaya bakıldığında ürünlerin sergilenmekte olduğuna katılma oranı yüksektir. Ortalamayı “kısmen katılıyorum” görüşü yükseltmektedir. Buna göre ürünlerin sergilenme zamanında, yerinde veya bilgilendirilmesinde bir sürekliliğin ve ya tutarlılığın olmadığı söylenebilir. Ayrıca ‘sergi’nin öğrencilerin olaylara ve varlıklara karşı eleştirel bakış açısı geliştirmesine katkı sağladığı düşünüldüğünde, anketin İçerik-Hedef bölümündeki sonucun desteklenmekte olduğu görülmektedir (bkz. s: 32).

‘Sanat eserlerinin eleştirisini yapma ve inceleme’ etkinliğine katılma ortalamasının orta dereceli katılıma yakın olduğu görülmektedir. Okullarda körlerin dokunma duyusuyla algılayabileceği üçboyutlu sanatsal çalışmaların olmayışı öğrencilerin sanat eserlerini inceleme ve eleştirisini yapma fırsatını yakalaya-

mamalarına sebep olmaktadır. Modelaj- İş dersinde gezi- gözlem ve inceleme etkinliğinin yapılması görüşünün ortalamasına bakıldığında düşük derecede bir katılımın olduğu görülmektedir. Sanat eserlerinin incelenmesi müze ve galeri ortamında gezi yoluyla yapılacağı düşünüldüğünde anket verilerinin birbiri içinde tutarlı olduğu görülmektedir.

Dersin yöntemine ilişkin alınan öğrenci görüşlerine göre dersin işlenişinde farklı ve zengin öğretim yöntemlerinin neredeyse hiç kullanılmadığı görülmektedir.

Aslan ve Arslan Cansever (2009)'in ortak çalışmasında öğretmenlerin öğretim yöntemlerini kullanmalarındaki yaratıcılıkları incelenmiş ve yaratıcı öğretim yöntemlerini kullanılmasına engel olan faktörlerin; okulun ve atölyenin fiziksel ortamının yaratıcılığı kısıtlaması, bürokratik engellerin yönetim tarafından öğretmene yansıtılması, hizmet içi eğitimin yetersizliği gibi etkenlerin olduğu belirtilmiştir. Buna göre; görme engelliler okullarında yaratıcı öğretim yöntemlerinin kullanımındaki sınırlılığın yukarıda sayılan etkenlerden ve ders süresinin bir ders saatiyle kısıtlı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Modelaj-İş Dersinin Araç- Gereç ve Ortam- Donanımına Yönelik Öğrenci Görüşleri: Bilgi toplama formunun Araç- Gereç Ortam- Donanım bölümünde üç madde yer almaktadır. Bu bölümde yer alan maddelere alınan cevaplar şöyledir:

5. maddede yer alan “Atölyede zihinsel ve bedensel olarak rahat ve özgürce çalışabiliyorum” ifadesine %59,5 katılıyorum, %20,3 kısmen katılıyorum, %20,3 katılmıyorum yanıtı alınmıştır.

“Modelaj-İş dersinde farklı dokular tanıyorum” ifadesine %48,6 katılıyorum, %20,3 kısmen katılıyorum, %20,3 katılmıyorum yanıtı alınmıştır.

Bilgi toplama formunun 7. maddesinde yer alan “Atölyede bulunan araç- gereçler ve nesneler yaratıcı çalışmalar üretmemde bana yardımcı olur” ifadesine %47,3 katılıyorum, %21,6 kısmen katılıyorum, %31,1 katılmıyorum yanıtı alınmıştır.

Ortalamaya bakıldığında öğrencilerin yarısından fazlası atölyede rahat ve özgürce çalışmakta olduklarını ifade ederek olumlu katılım sergilemişlerdir. Atölyede bulunan araç-gereçlerin ve çalışmaların doku yönünden zengin olduğu ve yaratıcı çalışmalar üretmede onlara yardımcı olduğu görüşüne katılım oranı da yüksektir. Öğrencilere göre, atölyelerin öğrencilerin çalışmalarına olumsuz yönde etkisi olmamaktadır. Bu durumda atölyenin fiziki şartlarının yeterli olduğu söylenebilir.

Modelaj-İş Dersindeki İlgilerine Yönelik Öğrenci Görüşleri: Bilgi toplama formunun Derse Yönelik İlgi bölümünde iki madde yer almaktadır. Öğrencilerin “Modelaj-İş dersini severim” ifadesine katılma dereceleri; %67,6 katılıyorum, %28,4 kısmen katılıyorum, %4,1 katılmıyorum şeklindedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Modelaj-İş dersini sevmektedir. Dersin rahatlatıcı etkisi ve yeni bir ürün ortaya koymanın hazzı Modelaj-İş dersini sevme ortalamasını yükseltmiş olabilir.

“Modelaj-İş dersinde kendimi rahatlamış hissedirim” ifadesine %58,1 katılıyorum, %28,4 kısmen katılıyorum, %13,5 katılmıyorum yanıtı alınmıştır. Madde ortalamasına bakılarak öğrencilerin çoğunluğunun Modelaj-İş dersinde kendilerini rahatlamış hissettiği görülmüştür. Dersin serbest el çalışmalarına dayalı olması ve dokunma duyusuna hitap etmesi öğrencilerin kendilerini rahatlamış hissetmelerini sağlıyor olabilir.

Modelaj- İş dersine yönelik alınan öğrenci görüşlerine ilişkin genel yorum yapıldığında şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1. İçerik- hedef bölümünün ortalamasına bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun, Modelaj-İş dersinin asıl amacı olan ‘öğrendiklerini hayatta uygulayabilme’ ilkesinde başarı gösterdiği söylenebilir. “Estetiksel ölçü anlayışını geliştirme” amacı ile ilgili ifadelerin sonuçlarında ise vasat bir tablo sergilenmektedir. Modelaj-İş dersinin Milli Eğitimin Genel Amaç’larına kısmen ulaştığı söylenebilir.

2. Bilgi toplama formu “yöntem” bölümünün ortalamasına bakıldığında uygulanan öğretim yöntem ve etkinlikleri içerisinde ‘sergi’nin diğer yöntemlere oranla daha sık kullanılan bir öğretim etkinliği olduğu görülmüştür. İnceleme, gezi- gözlem,

müzikle öğretim ve dramatizasyon gibi öğretim yöntemlerin neredeyse hiç uygulanmadığı söylenebilir.

3. Bilgi toplama formunun içerik-hedef ve yöntem bölümlerinden elde edilen bulgulara göre Modelaj-İş dersi süresinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bu yetersizliğin, sonuç olarak hedeflerin istenilen nitelikte yerine getirilmesine engel oluşturabileceği söylenebilir.

4. Bilgi toplama formu “Araç- Gereç, Ortam Donanım” bölümünün ortalamasına bakıldığında öğrencilerin yarısından fazlası atölye ve derslik ortamında zihinsel ve bedensel olarak rahat ve özgür olduklarını ifade etmişlerdir. Atölye ortamının şartlarının iyi olması öğrencilerin farklı dokuları tanımalarına, dünyayı tanımalarına katkı sağlamasına, yaptıkları çalışmalarla taklit yeteneklerini geliştirmelerine ve bu sayede yaratıcı çalışmalar üretmelerine zemin hazırlandığı düşünülebilir.

5. Bilgi toplama formunun Derse Yönelik İlgi bölümündeki bulgulara göre öğrencilerin yarısından fazlası Modelaj- İş dersini sevmektedir. Dersin serbest el çalışmalarına olanak vermesi kör öğrencilerin derse ilgisini ve sevgisi artırmış olabilir.

4.2 Öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri

Tablo 4’de öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Estetik beğeniye ilişkin görüşler ‘dış dünyayı algılamaya ilişkin görüşler’ ve ‘estetik farkındalık ve haz alma duyusu’ olarak ankette iki kısma ayrılmıştır.

Tablo- 4
Öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri

	GÖRÜŞLER	Katılıyorum 3		Kısmen Katılıyorum 2		Katılmıyorum 1		Toplam		X
		f	%	f	%	f	%	f	%	
Dış Dünyayı Algılama	16. Bir odadaki nesneleri tanıyıp onların odanın içindeki yerini hafızamda tutabilirim.	49	66,2	15	20,3	10	13,5	74	100	2,52
	17. Yalnız başıma daha önce gitmediğim bir yere gidebilirim.	21	28,4	24	32,4	29	39,2	74	100	1,89
	18. Nesnelerin biçimsel özelliklerini algılamaya çalışmaktan hoşlanırım.	33	44,6	19	25,7	22	29,7	74	100	2,14
Estetik Farkındalık ve Haz Alma Duyusu	19. Resim veya üç boyutlu çalışmalar yapmaktan hoşlanırım.	34	45,9	16	21,6	24	32,4	74	100	2,13
	20. İncelediğim heykel ya da rölyefte kıvrak, yumuşak ya da sert iniş çıkışlar beni heyecanlandırır.	14	18,9	14	18,9	46	62,2	74	100	1,56
	21. Bir sanat eserini inceledikten sonra ondan aldığım hoş duyumların etkisinde büyülenmiş gibi olurum.	15	20,3	23	31,1	36	48,6	74	100	1,71
	22. Beni duygusal ya da düşünsel olarak etkileyen bir şeyi bir heykel, rölyef ya da resimle aktarmaktan hoşlanırım.	15	20,3	18	24,3	41	55,4	74	100	1,64
	23. Hangi renklerin birbiriyle uyumlu olduğunu biliyorum ve renklerin uyumuna dikkat ederek giyiniyorum.	37	50,0	12	16,2	25	33,8	74	100	2,16
	24. Ev eşyalarının birbiriyle renk, biçim, doku gibi estetik öğeler açısından uyumunu fark ederim.	29	39,2	17	23,0	28	37,8	74	100	2,01
	25. Bir sanatsal çalışmayı; biçim, hacim, renk, doku, oran- orantı ve çizgi gibi tasarım ilkelerine göre eleştirebilirim.	26	35,1	16	21,6	32	43,2	74	100	1,91

Öğrencilerin Dış Dünyayı Algılamalarına İlişkin Görüşleri: “Dış dünyayı algılamaya”ya ilişkin görüşlerin içinde üç madde vardır. Bilgi toplama formunun 16. maddesinde yer alan “bir odadaki nesneleri tanıyıp onların odanın içindeki yerini hafızamda tutabilirim” ifadesine katılma derecelerinin %66,2 katılıyorum, %20,3 kısmen katılıyorum, %13,5 katılmıyorum olduğu görülmektedir.

“Yalnız başıma daha önce gitmediğim bir yere gidebilirim” ifadesine katılma dereceleri %28,4 katılıyorum, %32,4 kısmen katılıyorum, %39,2 katılmıyorum şeklindedir.

Bilgi toplama formunun 18. maddesi olan “nesnelerin biçimsel özelliklerini algılamaya çalışmaktan hoşlanırım” ifadesi %44,6 katılıyorum, %25,7 kısmen katılıyorum, %29,7 katılmıyorum şeklindedir.

Öğrencilerin Estetik Farkındalık ve Haz Alma duyusuna İlişkin Görüşleri: “Estetik farkındalık ve haz alma duyusu”na ilişkin görüşler on tanedir. Bilgi toplama formunun 19. maddesi içinde yer alan “resim veya üç boyutlu çalışmalar yapmaktan hoşlanırım” ifadesine öğrencilerin %45,9’u katılıyorum, %21,6’sı kısmen katılıyorum, %32,4’ü katılmıyorum yanıtını vermiştir.

“İncelediğim heykel ya da rölyefte kıvrak, yumuşak ya da sert iniş çıkışlar beni heyecanlandırır” ifadesine katılma dereceleri %18,9 katılıyorum, %18,9 kısmen katılıyorum, %62,2 katılmıyorum şeklindedir.

“Bir sanat eserini inceledikten sonra ondan aldığım hoş duyumların etkisinde büyülenmiş gibi olurum” ifadesine öğrencilerin %20,32’ü katılıyorum, %31,1’i kısmen katılıyorum, %48,6’sı katılmıyorum yanıtını vermiştir.

“Beni duygusal ya da düşünsel olarak etkileyen bir şeyi bir heykel, rölyef ya da resimle aktarmaktan hoşlanırım” ifadesine öğrencilerin %20,3’ü katılıyorum, %24,3’ü kısmen katılıyorum, %55,4’ü katılmıyorum yanıtını vermiştir.

“Hangi renklerin birbiriyle uyumlu olduğunu biliyorum ve renklerin uyumuna dikkat ederek giyiniyorum” ifadesine öğrencilerin verdiği yanıtlar %50 katılıyorum, %16,2 kısmen katılıyorum, %33,8 kısmen katılıyorum şeklinde olmuştur.

“Ev eşyalarının birbiriyle renk, biçim, doku gibi estetik öğeler açısından uyumunu fark ederim” ifadesine öğrencilerin %39,2’si katılıyorum, %23’ü kısmen katılıyorum, %37,8’i katılmıyorum yanıtını vermiştir.

“Bir sanatsal çalışmayı; biçim, hacim, renk, doku, oran- orantı ve çizgi gibi tasarım ilkelerine göre eleştirebilirim” ifadesine öğrencilerin %35,1’i katılıyorum, %21,6’sı kısmen katılıyorum, %43,2’si katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Öğrencilerin “Dış dünyayı algılamaları”na ilişkin görüşlerine bakıldığında yorumlar şu şekildedir:

1. Ortalamaya bakılarak öğrencilerin nesne- biçim, nesne- çevre ilişkisini kavramış oldukları söylenebilir. Öğrencilerin dokunarak algıladıklarını bir yüzeye aktarmaları beklenebilir.

2. Öğrencilerin nesne- çevre ilişkisini kurmadaki başarılarını yalnız başlarına gittikleri yere uyarlamakta nispeten güçlük çektikleri görülmektedir. Örneklemim Ankara ilinden alınmış olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin yalnız başına bir yere gitmekten hoşlanmamalarının sebebinin yaşadıkları şehrin kalabalık ve tehlikeli olmasından doğan korkulardan kaynaklandığı söylenebilir.

3. Nesnelerin biçimsel özelliklerini algılamaya karşı grubun %44,6’lık kısmı isteklidir. Çevreyi tanımada grubun yarısına yakını dokunma duyusunu, grubun kalanı ise işitme duyusunu kullanmayı tercih ediyor olabilir.

Öğrencilerin “Estetik farkındalık ve haz alma duyusu”na ilişkin görüşlerine bakıldığında yorumları şu şekildedir:

1. 19 ve 22. maddede öğrencilerden incelediği nesneleri üç boyutlu olarak biçimlendirebilme ve yaratıcı gücünü kullanarak iş yapabilme becerisini

değerlendirmeleri istenmiştir. Ortalamaya bakıldığında 19. madde ortalamasının yüksek fakat 22. maddenin ortalamasının düşük olduğu görülmüştür. Öğrenciler üç boyutlu çalışmalar yapmakta istekli olmasına rağmen duygu ve düşüncelerini serbest şekilde sanatsal bir çalışmaya dökmekte istekli değildirler. Öğrencilerin üçboyutlu çalışmaları yalnızca kendini dinlendirmek ve rahatlamak için yaptıkları fakat çoğunluğunun duygu ve düşüncelerini sanatla ifade etme yolunu tercih etmedikleri söylenebilir.

2. Sanat eserlerini incelemeyi ve sanat eserlerinden haz almayı ölçmeye yönelik ifadelerin bulunduğu 20 ve 21. maddelerin ortalaması düşüktür.

3. Bir sanatsal çalışmayı estetik ölçütlerine göre eleştirisini yapma becerisini ölçen 25. maddenin orta derecede bir ortalama olduğu görülmektedir.

4. Bilgi toplama formunun 23 ve 24. maddesinde öğrencilerden estetiği bir yaşam biçimi olarak benimseyip benimsemediklerini değerlendirmeleri istenmiştir. 23. madde öğrencilerin kendi dış görünümünde ve 24. madde öğrencilerin yaşadığı çevrede estetik ölçülere dikkat edip etmediklerini sorgulamaktadır. Alınan verilere göre her iki madde de yüksek ortalama görülmüştür. Güzeli bulma güzele ulaşma çabası öncelikle insanın kendi iç dünyasında başlar dış görünümünde şekillenir ve çevresini estetik öğelere göre düzenlemesiyle devam eder. Bu doğal çabanın herkes için geçerli olduğu düşünüldüğünde görme engelli öğrencilerin kendi dış görünümünde ve çevrelerinde estetik ölçütlere dikkat etmesinin normal olduğu söylenebilir.

5. Öğrencilerin çevrelerindeki nesnelere olan ilişkilerinde, kendi dış görünümünde ve yaptıkları çalışmalarda estetik kaygı güttükleri görülmektedirler. Ancak sanatsal çalışmaları incelemede ve sanatsal çalışmalar yapmaktan haz alma davranışlarını ölçen ifadelerde düşük ortalama göstermektedirler. Bunlara karşılık sanatsal çalışmaları estetik ölçütlerle eleştirme davranışını ölçen maddede orta düzeyde bir ortalama görülmektedir. Öğrencilerin estetik ile ilgili teorik bilgilerinin kısmen olduğu fakat teorinin uygulama aşamasına geçemediği yargısına varılabilir.

6. Bulgulara göre öğrencilerin estetik farkındalık ve haz alma duyusuna ilişkin görüşlerinde sanat eserlerine karşı bir estetik duyarlılık ve estetik beğenin yeterince gelişmediği yönünde sonuç alınmıştır.

4.3 Öğrencilerin Modelaj-İş Dersine Yönelik Görüşleri İle Estetik Beğenilerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Korelasyon.

Tablo-5'te Modelaj- İş dersi ile estetik beğeni arasındaki korelasyon (r) ve anlamlılık değerleri verilmiştir.

Tablo- 5

Öğrencilerin modelaj-iş dersine yönelik görüşleri ile estetik beğenilerine ilişkin görüşleri arasındaki korelasyon

GÖRÜŞLER		MODELAJ- İŞ DERSİ	ESTETİK BEĞENİ
MODELAJ- İŞ DERSİ	Korelasyon (r)	1	,581**
	Anlamlılık		,000
	N	74	74
ESTETİK BEĞENİ	Korelasyon (r)	,581**	1
	Anlamlılık	,000	
	N	74	74

Tablo 5'te görüldüğü gibi Modelaj- İş dersi ile estetik beğeni arasındaki korelasyon .581 ve anlamlılık değeri .00'dır. Tablo incelendiğinde öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik görüşleriyle estetik beğenilerine ilişkin görüşleri arasında aynı yönde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [$r = 0,581$; $p < 01$]. Buna göre estetik beğenin Modelaj- İş dersine bağlı ve paralel olarak geliştiği ya da gelişmediği söylenebilir.

Modelaj- İş dersine yönelik öğrenci görüşlerinin içerik- hedef bölümündeki sonuca bakıldığında dersin “estetiksel ölçü anlayışı geliştirme” amacına ulaşamadığı görülmektedir. Öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşlerine bakıldığında Modelaj- İş dersinin hedeflerine ulaşamamasının bir sonucu olarak estetik farkındalık ve haz alma duyusunun yeterince gelişmediği görülmektedir.

4.4 Öğrencilerin Görme Derecesi İle Modelaj-İş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik *t testi* Sonuçları

Tablo- 6'da görme derecesinin öğrencilerin Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasındaki *t* değeri, standart sapma ve anlamlılık değerleri gösterilmiştir.

Tablo- 6

Öğrencilerin görme derecesi ile Modelaj-İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik t testi

GÖRÜŞLER	Görme Derecesi	N	X	ss	t	p	Anlam
Modelaj-İş Dersine Yönelik	Az gören	20	1,91	,43	1,247	,217	-
	Total	54	2,04	,38			
Estetik Beğenilerine Yönelik	Az gören	20	1,88	,68	,916	,363	-
	Total	54	2,00	,46			

Az gören ve total öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$t= 1,247$; $p> 0,05$]. Aritmetik ortalamalara bakıldığında total grubun az gören gruba göre Modelaj- İş dersine yönelik ilgilerinin biraz daha fazla olduğu söylenebilir. Bunun da total grubun az gören gruba göre sayıca üstünlüğünden kaynaklandığı söylenebilir.

Az gören ve total öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında da anlamlı bir farka rastlanmamıştır [$t= 0,916$; $p> 0,05$]. Yine total grubun az görenlere göre estetik beğenilerine yönelik ilgilerinin biraz daha fazla olduğu söylenebilir. Bunun da yine total grubun az gören gruba göre sayıca üstünlüğünden kaynaklandığı söylenebilir.

Kennedy (1997) ve Brackett & Scroggs (2002)'un araştırmalarında kör ve az gören grupların dokulu resimleri yorumlamada pek çok benzerlikler olduğunu belirtilmektedir. Hayvan, obje ve vücut organlarını benzer şekilde çizip çizmediklerini test etmişlerdir ve az gören grupla total grup arasında bir farklılığa rastlanmamıştır (Bouaziz ve ark., 2005). Yabancı kaynaklı araştırmalar da total ve az gören grubun şekilleri anlama, yüzeye aktarma, algılamasında anlamlı bir fark görülmediğini kaydetmiştir.

4.5 Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Modelaj- İş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik *t* testi Sonuçları

Tablo- 7’de öğrencilerin Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasındaki *t* değeri, standart sapma ve anlamlılık değerleri gösterilmiştir.

Tablo- 7
Öğrencilerin cinsiyetleri ile Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik t testi

GÖRÜŞLER	Cinsiyet	N	X	ss	t	p	Anlam
Modelaj-İş Dersine Yönelik	Erkek	41	1,89	,36	2,727	,008*	
	Kız	33	2,14	,40			
Estetik Beğenilerine Yönelik	Erkek	41	1,78	,46	3,608	,001**	
	Kız	33	2,20	,52			

Kızların ve erkeklerin Modelaj- iş dersine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır [$t= 2,727$; $p< 0,05$]. Kızların erkeklere göre lehine bir sonuç alınmıştır. Kızların erkeklere oranla Modelaj- iş dersine yönelik ilgilerinin daha fazla olduğu, dersin genel hedeflerine ulaşmada üstünlük gösterdikleri söylenebilir.

Kızların ve erkeklerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında da kızlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur [$t= 2,727$; $p< 0,01$]. Kızların erkeklere oranla sanatsal ilgilerinin ve estetik algılarının yüksek olduğu görülmektedir.

Ortaya çıkan sonuçlara göre kızların Modelaj- İş dersinde etkin katılım gösterdikleri, derse yönelik ilgili oldukları, dersin genel hedeflerine ulaşmada başarı gösterdikleri görülmüştür. Bunlara bağlı olarak estetiksel farkındalık ve haz duyusunun erkeklere oranla fazla olduğu söylenebilir. Bunun sebebinin cinsiyetler arasında ilgilerin ilköğretim kademesindeki öğrencilerde farklı yönlerde olduğu söylenebilir.

Erim (2005), ilköğretim 7. sınıf öğrencileriyle müzede yaptığı deneysel araştırmada cinsiyetin tasarımıyla etkisinin olup olmadığını araştırmıştır. Kız öğrencilerin medya ve popüler sanat formlarından etkilendiklerini, erkek öğrencilerin ise daha gerçekçi ve mekanik düşündüklerini gözlemlemiştir. Bu tezi Karadayı (1985)'nin araştırmasından çıkan sonuç da desteklemektedir. Modelaj- İş dersine karşı ilgilerin cinsiyet açısından karşılaştırılması sonucunda, görme engelli erkek öğrencilerin daha çok futbolla ilgilendiği ve görme engelli kız öğrencilerin ise Modelaj-İş dersine karşı daha ilgili olduğu görülmüştür. Karadayı'nın çalışması da Erim'in çalışmasını destekler niteliktedir. Gören ve görme engelli bireyler için cinsiyet farklılığının getirdiği sonuçlar aynıdır. Araştırmalarda da belirtildiği gibi kız öğrenciler güzel kavramı üzerinde dikkatlerini yoğunlaştırırken, erkek öğrenciler mekanik nesne ve gerçek olgular üzerinde ilgilerini toplamışlardır.

Modelaj- İş dersine ve estetik beğeniye yönelik kızların lehine sonuç alınmasında cinsler arasındaki ilgi farklılığının neden olduğu daha önce yapılan diğer araştırmalar da desteklemektedir.

4.6 Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri İle Modelaj-İş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Tablo- 8'de öğrencilerin Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri ile sınıf düzeyleri arasındaki ortalama, standart sapma ve anlamlılık değerleri gösterilmiştir.

Tablo-8

Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile Modelaj-İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik varyans analizi

GÖRÜŞLER	Sınıf	N	X	ss	F	p	Anlam
Modelaj-İş Dersine Yönelik	6	19	2,06	,33	5,728	,005	7-8
	7	26	2,16	,42			
	8	29	1,82	,35			
Estetik Beğenilerine Yönelik	6	19	2,13	,52	2,372	,101	-
	7	26	2,02	,52			
	8	29	1,81	,51			

6.,7. ve 8. sınıfların Modelaj-İş dersine yönelik görüşlerine bakıldığında 7. ve 8. sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır [$F= 5,728$; $p< ,05$]. Ortalamalardan da görüleceği gibi 7. sınıf öğrencilerinin Modelaj-İş dersine ilgisi 8. sınıf öğrencilerine oranla daha yüksektir.

8. sınıf öğrencilerinin 6 ve 7. sınıflara göre derse olan ilgilerindeki azalmayı ise derse karşı yılgınlıkla açıklanabilir. 8. Sınıfların yılgınlığı, Modelaj- İş dersinde benzer çalışmaları ilköğretim 1. sınıftan itibaren yapmaları derse karşı olan ilgilerinin azalmış olmasına bağlanabilir. Araştırmada dersin yöntem bölümünde çıkan sonuçlara göre (bkz. s: 36) öğrenciler ders işlenişinde zengin yöntemlerle karşılaşmamışlardır. Dersin farklı ve zengin aktivitelerle işlenmiyor olmasının 8. sınıf öğrencilerinde bir yılgınlığa sebep olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin ortaöğretim sınavlarına hazırlanıyor olmaları, yaşadıkları kaygı ve stres 8. sınıf öğrencilerinin derse olan olumlu düşüncelerini etkilemiş olabilir.

6, 7 ve 8. sınıfların estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [$F= 2,372$; $p> ,05$]. Estetik beğeni sınıflar arasında paralellik göstermektedir.

Modelaj- İş dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin estetik beğeniye sağladığı katkı sınıflar arasında değişkenlik göstermemektedir.

4.7 Öğrencilerin Okulları İle Modelaj-iş Dersine ve Estetik Beğenilerine Yönelik *t* testi Sonuçları

Tablo- 9'da öğrencilerin Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri ile cinsiyetleri arasındaki *t* değeri, standart sapma ve anlamlılık değerleri gösterilmiştir.

Tablo- 9
Öğrencilerin okulları ile Modelaj-iş dersine ve estetik beğenilerine yönelik t testi

GÖRÜŞLER	Okul	N	X	ss	t	p	Anlam
Modelaj-İş Dersine Yönelik	Mitat Enç	35	1,96	,43	,863	,391	-
	Göreneller	39	2,04	,37			
Estetik Beğenilerine Yönelik	Mitat Enç	35	1,96	,59	,067	,947	-
	Göreneller	39	1,97	,46			

Mitat Enç ve Göreneller okulundaki öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$t = ,863$; $p > 0,05$]. Ancak ortalamalara bakıldığında Göreneller okulundaki öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik ilgilerinin Mitat Enç okulundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Mitat Enç ve Göreneller okulundaki öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır [$t = ,067$; $p > 0,05$]. Mitat Enç ve Göreneller okulundaki öğrencilerin estetik beğenilerine yönelik görüşlerinin birbirine paralel ve yakın olduğu söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Bu bölüme kadar sunulan bulguların yardımı ile aşağıdaki yargılara ulaşmak mümkün olabilir.

a) Modelaj-İş dersi süresinin yetersiz olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda hedeflerin istenilen nitelikte yerine getirilemediğine inanılmaktadır. Bu görüşü bilgi toplama formunun ikinci bölümünde yer alan “Estetiksel ölçü anlayışını geliştirme” amacını ölçmeye yönelik ifadelerin sonuçlarındaki düşük ortalama desteklemektedir.

b) Modelaj-İş dersinin Milli Eğitimin Genel Amaç’larına kısmen ulaştığı söylenebilir. Yaratıcı gücünü kullanarak iş yapma, estetik bakış açısı geliştirme, eleştirel bakış geliştirme, duygu ve düşüncelerini modelajla ortaya koyma gibi amaçların istenilen nitelikte yerine getirilemediği görülmüştür.

c) Öğretim yöntemlerinin zenginleştirilerek uygulanmadığı saptanmıştır. İnceleme, gezi- gözlem, müzikle öğretim ve dramatizasyon gibi öğretim yöntemlerin nadir olarak uygulandığı görülmüştür.

d) Öğrencilerin Modelaj- İş dersine ilgileri fazladır. Modelaj- İş dersine görme engelli öğrenciler tarafından sevilmektedir.

e) Modelaj- İş dersi etkinlikleri çerçevesinde öğrencilerin dış dünya karşı algıları güçlenmektedir. Modelaj- İş dersi hayata geçirilebilirlik ilkesini gerçekleştirme olduğu görülmüştür.

f) Öğrencilere estetiksel ölçü anlayışını geliştirebilme ve sanat eserleri estetik ölçülere göre eleştirebilme davranışları kazandırılmamaktadır.

g) Modelaj- İş dersinden alınan görüşler ile estetik beğenilerine yönelik alınan görüşler arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür.

h) Az gören ve total öğrencilerin Modelaj- İş dersine yönelik görüşleri arasında farklılığa rastlanmamıştır. Aynı şekilde az gören ve total öğrencilerin estetik beğenilerine ilişkin görüşlerinde de bir farklılık görülmemektedir.

i) Görme engellilerin cinsiyetleri ile Modelaj- İş dersi ve estetik beğenilerine ilişkin görüşleri arasında kız öğrencilerin lehine sonuç alınmıştır.

j) 6.,7. ve 8. sınıfların Modelaj-İş dersine yönelik görüşlerine bakıldığında 7. ve 8. sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Fakat estetik beğenilerine yönelik görüşlerine bakıldığında sınıf düzeyleri arasında bir farklılık gözlenmemiştir.

k) Modelaj- İş dersine ve estetik beğenilerine yönelik görüşleri arasında Mitat Enç ve Göreneller Görme Engelliler İlköğretim okulları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Modelaj- İş dersinin süre az ve öğretim yöntem ve etkinliklerinde çeşitliliğine ihtiyacın olması gibi sonuçlar yakın tarihte görme engellilerin sanat eğitimi üzerine araştırma yapan araştırmacılar tarafından da ortaya konmuştur (Altay, 2009; Arslan, 2002; Karadayı, 1985). Gerekli iyileştirmelerin yapılması halinde istenilen amaçlara ulaşmada ilerleme sağlanabilir.

5.2 Uygulamaya Yönelik Öneriler

a) Modelaj- İş dersinin uygulanmasına yönelik yeni düzenlemelere gidilmelidir. Dersin işlenişinde öğretim yöntemleri zenginleştirilmeli ayrıca aktif öğrenme ve yapılandırmacı anlayışta sanat eğitimine yer verilmelidir.

b) Görme engelliler okullarında çalışan Modelaj- İş dersi öğretmenlerine yaratıcı eğitim- öğretim tekniklerinin kullanılmasına ve görme engellilerin sanat eğitimine yönelik hizmet içi eğitim verilmelidir.

c) Görme engelliler okullarındaki Modelaj- İş dersinde gezi- gözlem ve inceleme etkinliklerine önemli ölçüde yer verilmeli ve dokuların çeşitliliği tüm duylara hitap edecek şekilde tanıtılmalıdır.

d) Görme engellilerin sanat eğitimine yönelik yurtdışı kaynaklı araştırmalar üniversitelerin ilgili bölümleri tarafından takip edilmeli ve çevirileri yapılmalıdır. Çevirileri yapılan araştırmalardan görme engelliler okullarındaki Modelaj- İş dersini okutan öğretmenlerin haberdar olması sağlanmalıdır.

e) Modelaj- İş dersinin amaçlarına ulaşması için ders saati süresinin artırılması gerekmektedir.

5.3 Araştırmalara Yönelik Öneriler

a) Modelaj- İş dersi etkinliklerinin görme engelli öğrencilerin estetik beğenilerini güçlendirmeye yönelik katkısını sorgulayan bilgi toplama formu Türkiye’de bulunan görme engelliler okullarının tamamında uygulanmalıdır.

b) Modelaj- İş dersi etkinliklerinin estetik beğeniyi güçlendirip güçlendirmediğine dair diğer bir araştırmanın 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri ile deneysel olarak yapılması gerekmektedir.

c) Dünya ülkelerinde görme engellilerin sanat eğitimi uygulamaları incelenerek, bu uygulamalarla ülkemizdeki uygulamalar arasındaki farkları ve benzerlikleri ortaya koyan çalışmalar yapılmalıdır.

d) Sanat eğitimi alan ve almayan görme engelli bireyler arasındaki farkı ortaya koyan deneysel bir çalışma yapılabilir.

e) Türkiye’de görme engellilerin sanat eğitimi üzerine kaynaklar yetersizdir. Yurt dışı kaynaklı kitap makale ve araştırmaların çevrilmesine önem verilmelidir.

f) Görme engelliler okullarında çalışan Modelaj- İş dersi öğretmenlerinin kullandıkları sanat eğitimi yöntemlerinin yeterliliğini sorgulayan bir araştırma yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acer (2006). *Anasınıfına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Estetik Yargı Gelişimine Estetik Eğitimin Etkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Altar, C. M. (1996). *Sanat Felsefesi Üzerine*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Altay, L. (2009). *İlköğretim ikinci kademe Yedinci Sınıf Görme Engelli Öğrencilerinin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aral, N. (1999). Sanat Eğitimi- Yaratıcılık Etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11- 17.

Arslan, H. (2002) . *İlköğretim I.Kademe Az Gören Öğrencilerin Çizgisel Gelişimi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Art Education Beyond Sight (AEB), (2002). “*Learning Tools*. Online Accesibility training”. Web: <http://www.artbeyondsight.org/handbook/acs-touchtools.shtml>. adresinden 10.01.2010 tarihinde alınmıştır.

Aslan, N., Arslan Cansever, B. (2009), Eğitimde Yaratıcılığın Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları. *TÜBAV Bilim Dergisi*. 3 (2), 333- 340.

Web: http://www.dergi.tubav.org.tr/issues/2009_2_3_333-340.pdf adresinden 21.03.2010 tarihinde alınmıştır.

Atan, A., (2003). Estetik ve Sanat. *SBArD Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 115-137.

Aykut, A. (2006). Günümüzde Görsel Sanatlar Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 33- 42.

Binbaşioğlu, Ç. (1987). *Özel Eğitim Yöntemleri*. Ankara: Binbaşioğlu Yayınevi.

Boydaş, N., Balcı, Y.B. (1997). Eğitim Bilimine Giriş. *Eğitim- Sanat İlişkisi: Sanat Eğitimi*. Ankara: Gazi Kitapevi, 167- 175.

Boydaş, N. (2004). *Sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Bouaziz, S., Russier, S., Magnan, A. (2005, December). The Copying of Complex Geometric Drawings by Sighted and Visually Impaired Children. *JVIB*, 99, 12.

Web: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1d/80/a6.pdf adresinden 12.03.2010 tarihinde alınmıştır.

Buyurgan, S., Buyurgan, U. (2001). *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.

Enç, M. (2005). *Görme Özürlüler: Gelişim, Uyum ve Eğitimleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Erim, G. (2005). Bursa Anadolu arabaları Müzesinde Bir Araştırma: Müzede Sanat Eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 99- 307.

Web: [http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2005-18\(2\)/299-307.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2005-18(2)/299-307.pdf) adresinden 11.04.2010 tarihinde alınmıştır.

Erinç, S. (2005a) *Sanat Psikolojisine Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

(2005b). *Kültür Sanat Sanat Kültür*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Etike, S. (2001). *Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi*. Ankara: Güldiken Yayınları.

Görme Engellilerin Eğitimi ve Şube Müdürlüğü (2010). Görme Engelinin Nedenleri ve Görme Engellinin Özellikleri. Web: <http://orgm.meb.gov.tr/OzelEgitim/gormeeng.htm> adresinden 10.04.2010 tarihinde alınmıştır.

İleri, C. (1997). *Görme Özürlülerin Hareket Özgürlüğü Eğitimi*. Ankara: Türkiye Körler Vakfı Yayınları.

İlhan A.Ç. (1997). İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Eğitsel Yaratıcı Drama. *Yaşadıkça Eğitim*, 54, 17- 21.

Kagan, M. (1982). *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat*. (Çev. A. Çalışlar). Ankara: Altın Kitaplar Yayınevi.

(1993). *Estetik ve Sanat Dersleri*. (Çev. A. Çalışlar). Ankara: İmge Kitapevi.

Karadayı, S. (1985). *Görme Özürlülerde Plastik Sanatlar Eğitimi: Ankara Körler İlkokulu'nda Bir Deneme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (14. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kennedy, J.M. (1997, January). How the Blind Draw. *ScientificAmerican*. p 76-81. Web: <http://www.utoronto.ca/~kennedy/SciAmerican-JMK.pdf> 10 Nisan 2010 tarihinde adresinden alınmıştır.

Kennedy, J.M., Juricevic, I. (2007). Esref Armagan and Perspective in Tactile Pictures. Canada: University of Toronto. Web: <http://www.utoronto.ca/~kennedy/2007chapter.pdf> adresinden 01.05.2010 tarihinde alınmıştır.

Kırıçoğlu, O. T. (1991). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Demircioğlu Matbaası.

Lange, K. (1966). Der Wessen Der Künstlerischen Erziehung, in: Die Kunsterziehungsbewegung (derl.Lorenzen).

(1901). Der Wessen Der Künstlerischen Erziehung, in: Kunsterziehung.

MEB1. (1992). *İlköğretim Kurumları Resim- İş Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

MEB2. (1998). *Resim- İş Öğretmen Kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

MEB3. (2005). *Görme Engelliler Okulları Haftalık Ders Çizelgesi*

Web: http://orgm.meb.gov.tr/ozelegitimderscizelgeleri/GORME_ENG_ILK_HAFT_CIZELGE.htm adresinden 07.03.2010 tarihinde alınmıştır.

Okan Akın, N. (2006). *İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitiminde Estetik Öğretim*. Yayınlanmamış Doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim- İş Öğretmenliği Bilim Dalı.

Öncül, R. (1989). *Özel Eğitim Sözlüğü*. Ankara: Karatepe Yayınları.

Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2010). *Görme Engelliler Okulları*. Web: http://orgm.meb.gov.tr/Kurumlarimiz/OzelEgitimKurumlarimiz/okullarimiz/gorme_eng.pdf adresinden 10.04.2010 tarihinde alınmıştır.

Özgür, İ. (2004). *Engelli Çocuklar ve Eğitimi*. Adana: Karahan Kitapevi.

Özsoy, V. (1996). Resim- İş Eğitim (Sanat Eğitimi): Amacı ve yapılanması. *Milli Eğitim*. 131, 37- 40.

(2003). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. Ankara: Gündüz eğitim ve yay.

Özyürek, M. (2005). *Görme Engelliler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Web: <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/1267/unite09.pdf> adresinden 03.03.2010 tarihinde alınmıştır.

Özyürek, M., Koçak, A. (1995). *Görme Güçlüğünden Etkilenmiş Olan İlkokul Eğitimleri İçin Öğretmen Rehberi*. Ankara.

Rowland, W. (1976, September). The Sense of Touch and Beyond: Art Appreciation by The Blind. *New Outlook for The Blind*. 70 (7), 309- 310.

San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Savaş, R. (1997). *Modelaj*. Ankara, Yaygın Yükseköğretim Kurumu Eğitim Enstitüleri Resim- İş Bölümü.

Scholz, O. (1995). *Almanya'da (Doğu ve Batı) Sanat Eğitiminin Çevre Eğitime Katkısı*. Eğitsel Etken Olarak Güzel Sanatlar Sanat Eğitiminin Geleceği. Ankara: Mert Matbaası.

Sözen, M, Tanyeli, U. (2001). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Talim ve Terbiye Kurulu. (1998). *Görme Engelliler İlköğretim Okulları (6,7,8. sınıf) Modelaj- İş Dersi Öğretim Programları*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu 07.07.1998 tarih ve 89 sayılı kararı.

Telli, H. (1996). Eğitimin Genel Hedeflerinin Davranış Biçimine Dönüşmesinde Sanat Eğitiminin Katkısı Vardır. *Milli Eğitim*. 131, 41- 43.

Timuçin, A. (2000). *Estetik*. İstanbul: Bulut Yayınevi.

Turani, A. (1975). *Sanat Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Toplum Yayınları.

Üstündağ, T. (1996). Yaratıcı Dramanın Üç Boyutu. *Yaşadıkça Eğitim*, 49, 19- 23.

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yetkin, S. K. (1968). Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(4), 125-129.

EKLER

Bilgi Toplama Formu ve Bilgi Toplama Formu'nun Uygulanması İçin Alınan Valilik Onay Belgesi'nin örnekleri bu bölümde yer almaktadır.

Sevgili Öğrenci;

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde 'Yüksek Lisans tezi' hazırlamaktayım. Anketin birinci bölümündeki sorularda verilen seçeneklerden size uygun olanını işaretleyerek yanıtlayınız. İkinci ve üçüncü bölümde ise, Modelaj-İş Dersi'ne ve estetik beğeni davranışlarınıza ilişkin görüşleriniz istenmektedir. İfadeleri dikkatle okuyunuz kendinize uygun olduğunu düşündüğünüz ifadelerin karşısında bulunan katılma derecelerine dikkat ederek ilgili rakamın üzerine X işareti koyunuz. Katılma dereceleri şöyledir: Katılıyorum 3, Kısmen katılıyorum 2, Katılmıyorum 1. Vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacaktır. İçtenlikli görüşleriniz araştırma bulgularının sağlıklı olması açısından son derece önem taşımaktadır. Formu doldurarak araştırmaya yapacağınız katkı için teşekkürlerimi sunarım.

Hale YİĞİT
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Kişisel Bilgiler

Sınıf:

- a) 6.sınıf b) 7.sınıf c) 8. sınıf

Cinsiyet:

- a) Kız b) Erkek

II. Modelaj-İş Dersine Yönelik Görüşler

1. Modelaj- İş dersini severim.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

2. Modelaj- İş dersinde kendimi rahatlamış hissedirim.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

3. Modelaj- İş dersinin süresi yeterlidir.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

4. Modelaj- İş dersinde öğrendiklerimi hayatımda uyguladım.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

5. Atölyede zihinsel ve bedensel olarak rahat ve özgürce çalışabiliyorum.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

6. Modelaj- İş dersinde farklı dokular tanıyorum.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

7. Atölyede bulunan araç- gereçler ve nesneler yaratıcı çalışmalar üretmemde bana yardımcı olur.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

8. Modelaj- İş dersinde ortaya çıkan ürünler sergilenmektedir.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
9. Modelaj-İş dersinde sanat eserlerini inceleriz ve eleştirilerini yaparız.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
10. Modelaj İş dersinde eğlendirici ve öğretici oyunlar oynarız.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
11. Modelaj- İş dersinde nitelikli müzik (Klasik Müzik, Jazz, etnik, v.b.) türlerini dinleriz.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
12. Modelaj-İş dersinde gezi gözlem ve inceleme etkinliklerine yer verilmektedir.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
13. Üç boyutlu çalışmalar yaparken Modelaj-İş dersinde öğrendiğim tasarım ilkelerini dikkate alırım.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
14. Heykel, kolaj, resim yada rölyefi tasarım ilkelerine göre eleştirmeyi Modelaj- İş dersinde öğrendim.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
15. Modelaj- İş dersi sayesinde kendimdeki ve çevremdeki güzelliklerin farkına vardım ve estetik duyarlılığa sahip oldum.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

III. Öğrencilerin Estetik Beğenilerine İlişkin Görüşler

16. Bir odadaki nesneleri tanıyıp onların odanın içindeki yerini hafızamda tutabilirim.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
17. Yalnız başıma daha önce gitmediğim bir yere gidebilirim.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
18. Nesnelerin biçimsel özelliklerini algılamaya çalışmaktan hoşlanırım.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum
19. Resim veya üç boyutlu çalışmalar yapmaktan hoşlanırım.
a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

20. İncelediğim heykel ya da rölyefte kıvrak, yumuşak ya da sert iniş çıkışlar beni heyecanlandırır.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

21. Bir sanat eserini inceledikten sonra ondan aldığım hoş duyumların etkisinde büyülenmiş gibi olurum.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

22. Beni duygusal ya da düşünsel olarak etkileyen bir şeyi bir heykel, rölyef ya da resimle aktarmaktan hoşlanırım.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

23. Hangi renklerin birbiriyle uyumlu olduğunu biliyorum ve renklerin uyumuna dikkat ederek giyiniyorum.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

24. Ev eşyalarının birbiriyle renk, biçim, doku gibi estetik öğeler açısından uyumunu fark ederim.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum c) katılmıyorum

25. Bir sanatsal çalışmayı; biçim, hacim, renk, doku, oran- orantı ve çizgi gibi tasarım ilkelerine göre eleştirebilirim.

- a) katılıyorum b) kısmen katılıyorum